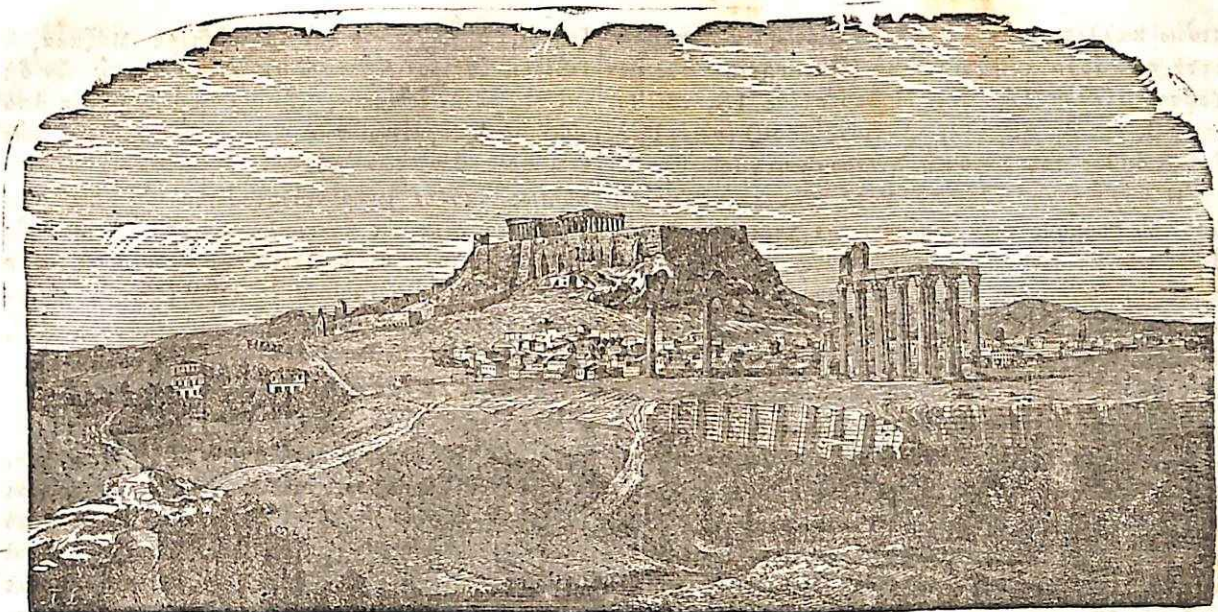

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1859.

ΤΟΜΟΣ Θ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 212.

ΠΕΡΙ ΑΔΑΝΩΝ (*).

•••••

ΤΗΣ ιδίως, κατὰ Πτολεμαῖον, εἴτε πεδιάδος, κατὰ Στράβωνα, Κιλικίας ἐκ τῶν περιφανεστέρων πόλεων ἦν καὶ τὰ Ἀδανα, ἡ καὶ Ἀντιόχεια πρὸς τῷ Σάρῳ ἐν τοῖς ὕστερον κληθεῖσα.

Οἱ Σελευκίδαι, ὡς γνωστόν, πολλῶν ἀρξάντες ἐθνῶν τῆς Ἀσίας τῆς τε ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην καὶ τῆς ἐντὸς αὐτοῦ, οὐκ ὀλίγας πόλεις μετωνόμασαν Ἀντιοχείας· καὶ ἡ ἐπισημότερα μὲν τούτων ἀπασῶν ἦν ἡ Ἀντιόχεια ἡ ἐπὶ τῷ Ὀρόντῃ, ἡ πρωτεύουσα τῆς Συρίας μὴ πολὺ λειπομένη δυνάμει τε καὶ μεγέθει Ἀλεξανδρείας τῆς πρὸς Αἰγύπτῳ· Στέφανος δὲ ὁ Βυζάντιος καταριθμῶν πόλεις οὕτως ὀνομασθείσας τριάκοντα τὴν ἑκτὴν τίθεισιν ἐν Κιλικίᾳ πρὸς τῷ Πυράμῳ (α). Ὁ πολὺς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν Βελλεύς (Belley), ὅστις πολλῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀσίας πόλεων, ὡς καὶ αὐτῆς τῆς

περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λόγος, τὴν ἱστορίαν κάλλιστα διηυκρίνησεν, ἀπέδειξεν ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης, φερόντων τὴν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩ ΣΑΡΩ, (α) ὅτι ἔκειτο αὕτη, οὐχὶ ὡς ὁ Στέφανος ὑπέλαβεν ἐπὶ τοῦ Πυράμου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Σάρου, ἐτέρου ποταμοῦ τῆς αὐτῆς χώρας (β). Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία τὸ πάλαι ἐτέρα πόλις ἐπίσημος ὑπῆρξεν ἐν Κιλικίᾳ ἐπὶ τοῦ Σάρου, ἀποδεικνύει διὰ πολλῶν ὅτι ἡ Ἀντιόχεια αὕτη εἶναι αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ Ἀδανα, οὐχὶ δέ, ὡς ὁ Ἀρδυῖνος ὑπετόπησεν ὅτι ἡ Ἀντιόχεια, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἦν τὰ Κόμκνα τὰ ἐν Καππαδοκίᾳ (γ). Προσωνόμασται δὲ οὕτως, ὡς εἰσιν, ἀπὸ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, μεταθέντος εἰς Κιλικίαν τῷ 171 π. Χ. ἵνα καθυποτάξῃ τὴν τε Ταρσὸν καὶ Μαλλόν, ἀποστάσας ἄμφω, ὅτε δὴ μετωνόμασε τὴν μὲν Οἰνιάδ[ος], πόλιν τῆς αὐτῆς χώρας, Ἐπιφάνειαν· τὴν δὲ Ταρσὸν αὐτὴν, ἣν τρισκαιδεκάτην τάσσει ὁ Στέφανος, Ἀντιόχειν τὴν ιδίως πρὸς τῷ Κύδρω κληθεῖσαν (δ). Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπωνομάσθη καὶ Ἀδριανὴ καὶ Σεουηριανὴ καὶ Ἀντωνινούπολις (ε). Ἐκεῖτο δὲ ἡ τῶν Ἀδανέων πόλις ἐν

(*) Τὴν προκειμένην περὶ Ἀδανῶν διατριβὴν πρὸ ἑκαυτοῦ ἥδη χρόνου κατὰ παράκλησιν φίλου συνταχθεῖσιν δὲν κρίνω ἀναξίαν τῆς φιλαρχαίου περιεργείας τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Πανδώρας, ιδίως δὲ τῶν ἡμετέρων Καππαδόκων καὶ Κιλικίων, ὧν χάριν καὶ πεφίλοπόνηται· διότι ἐν αὐτῇ μεθ' ὅσης οἶόντ' ἐπιμελείας συνελεξάμην ὅσα παρὰ τὰ ἀρχαίων καὶ νεωτέρων περὶ τῆς πόλεως ταύτης εἴρηται.

(α) Ἐκτὴ Κιλικίας, ἐπὶ τοῦ Πυράμου. (Στέφ. λ. Ἀδανα) Εὐστάθιος δὲ φησιν· Εἰσὶ δὲ Ἀντιόχειαι περίπου τὰς ἰδ', ὡς οἱ ἱστοριοῦντες ἐκτίθενται (Εὐστάθ. εἰς Διονύστ. σελ. 233, ἐκδ. Βιένν.).

(α) Bl. Mionnet Descript. des médail. T. II, pag. 561 et Supplém. VII, pag. 189.

(β) Mém. de l'Académ. des Inscr. t. XXXV, pag. 608 et 599.

(γ) Harduin. Numism. ant. select. opuscul. p. 19.

(δ) Πρὸς Μακκαβ. Δ'. 30. Froelich Ann. Syr. p. 46. Vaill. hist. reg. Syr. p. 167. Plin. V. 25. (ε) Heckh. Num. vet. p. 225.

πεδίω καλλίστῳ καὶ ἀναπεπτημένῳ, ἀριστὴν μὲν κατὰ τὰ ἀρχαῖα Ὀδοιπορικὰ (Itineraria) τῆς μὲν Ταρσοῦ μίλλια 27, τῆς Μοψουεστίας 18, τῆς Ἰσσοῦ 30, τῆς δὲ μεγάλης Ἀντιοχείας 90 (α), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Σάρου ἢ Σινάρου ποταμοῦ (ε).

Ἡ ἀρχαιότης τῆς πόλεως ταύτης καλύπτεται ὑπὸ τοῦ σκότους τῶν αἰώνων. Ὁ Στέφανος ἀποδίδωσι τὴν κτίσιν αὐτῆς τῷ Ἀδάνῳ καὶ Σάρῳ, οἵτινες πολέμησαν πρὸς τοὺς Ταρσεῖς ἡττήθησαν, καὶ οὕτως ἀπὸ τοῦ Ἀδάνου τούτου, ἡγεμόνος ἐπιχωρίου, υἱοῦ τοῦ Οὐρανίου καὶ τῆς Γῆς, ἀπὸ δὲ τοῦ Σάρου μετωνομάσθη ὁ παραρρέων ποταμός, Κοίρανος τὸ πρῶτον καλούμενος (γ). Ἐντεῦθεν ὀνομαζόμενος Γερ. ὁ Οὐόσσος εἰκάζει ὅτι προσωνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ γενάρχου Ἀδάμ, καὶ οὕτως οἱ Ἕλληνες μὴ ἔχοντες ὀνόματα λήγοντα εἰς μ, ἀντικαταστήσαντες τὸ ν, ἐσχημάτισαν Ἀδανα ἀπὸ Ἀδαμ (δ). Ὁ δὲ Ἰτέσιος ἀπὸ τῆς λέξεως EDEN, διὰ τὸ λίαν εὐφορὸν τῆς γῆς καὶ τὴν εὐφροσύνην αὐτῆς θέσιν (ε). διότι τὸ πάλα μάλιστα, καθάπερ καὶ νῦν ἐστὶ, προήγεν ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ οἶνον καὶ σίτον καὶ τὰλλα τῶν ἐπιτηδείων, ὡς ἐστὶν ἰδεῖν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως, φερόντων μετὰ τῶν συμβόλων αὐτοῦ τὸν Βάκχον τὸν πολιούχον θεόν, στάχυς σίτου τῇ χειρὶ κατέχοντα. Ἡ παράδοσις αὕτη καὶ τοὶ μυθολογικοὶ ἀποδεικνύει ὅμως ὁπωσδήποτε ὅτι τὰ Ἀδανα ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων εἰσὶ τῆς καθ' ἡμᾶς πόλεως. οἶμαι ἡ Μελιτινὴ, ἡ

(α) Μελετ. Γεωγρ. σ. 476.

(β) Ητολεμ. εἰς 8. σ. 146. Λιον. Περσηγ. στίχ. 367. Πίναρος.

(γ) Ἀδανα, Κίλικια πόλις, οὐδετέρως. Ταύτην ὥρμησαν Ἀδανὸς καὶ Σάρος Ταρσεῖσι πολέμησαντες· ἀπ' ὧν ἡ πόλις ἐκτίσθη ἀπὸ δὲ τοῦ ἡγεμόνος Ἀδάνου Ἀδανα ἐκλήθη. Τὸν δὲ ποταμὸν Κοίρανον καλούμενον Σάρον καλέσαντες. Ἔστι δὲ ὁ Ἀδανὸς Γῆς καὶ Οὐρανίου υἱός. Ὁ πόλις Ἀδανεύς, ὡς Γάργαρα Γαργαρεύς, Τύανα Τυκνός, καὶ. Ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα ὀνομασία ἐν τῇ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ, ὡς φησὶν Οὐράνιος (παρὰ Στεφ.) καὶ Ἀπολλοφίδας ὁ περιβόητος Ἀραβὶ γεωγράφος (σ. 131 ἐκδ. Βιένν.). Καὶ παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις συνήθως Ἀδανα, τὰ παρὰ δὲ τοῖς Βυζαντινοῖς Ἀδάνη, ἢ ἐνίοτε δὲ καὶ Ἀδατα, οὐδ' ὅμως. Τὸ δὲ Σάρ ἐστὶν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ.

(δ) Ger. Ja. Vossii de orig. et progres. Idolatr. lib. I. 38. «Nec enim putandum primorum parentum memoriam in Asia penitus intercidisse apud gentiles. Multa in contrarium obducere possem, sed uno contentus nunc ero, quod occurrit. Adana antiqua Ciliciae urbs erat, condita a Syris inque memoriam primi hominis, Adam, sive Adama appellata: sed constat, Graecos non habere voces in Mexeniales, eoque pro Adam dixere Adan, et terminatione addita «Adan» sive «Adana». Adanos iste, ut ait Stephanus, Adami Terraeque filius erat: quod nulli melius convenit quam Adamo nostro. Idem Stephanus ait, aliter dictum Saturnum et Rheam. Puta, quia Saturnus est primus homo et Rheam omnium mater Eva. Hi, quia una erant caro, ut etiam loquitur scriptura, eo uno nomine numineque comprehendebantur a Cilicibus, si recte eorum mentem nobis exposuit Stephanus etc.

(ε) M. Huet situat. de parad. terrest. p. 28.

Ταρσός, ἡ Ἀγγίαλος καὶ τὰ ἡμέτερον Μάζακα, ὁ Τιθέριος ὕστερον Καισάρειαν μετωνόμασεν. ὧν δὲ καὶ ἡ, κατὰ Ἰώσηπον, ἱδρυσίς καὶ ὀνομασία ἀπὸ Μοσὸχ τοῦ ἐγγόνου τοῦ Νῶε, παραπλησίως πως ἔχει πρὸς τὴν τῶν Ἀδάνων (α). Πρῶτον δὲ τῆς πόλεως ταύτης μνημονεύσαντα νομίζω Σκύλακα τὸν Καρυανδέα ὡς πόλιν ἐμπορικὴν, ἔχουσαν δὲ καὶ λιμένα (β). Εἴτα Πλίνιος ἐν οἷς φησι· e Solae Cilicii, nunc Pompeiopolis Adana (γ). » Κεῖνται δὲ τὰ Ἀδανα κατὰ 36°, 59' πλάτους, 32°, 56' δὲ μήκους.

Ἀντιόχος ὁ Ἐπιφανὴς μετωνομάσας αὐτήν, ὡς ἐρρέθη, Ἀντιόχειαν τῷ οἰκίῳ ὀνόματι, ζηλωτῆς ὢν τῆς τῶν Ἑλλήνων λατρείας ἱδρυσεν, ὡς εἰσικεν, ἐνταῦθα ναὸν τοῦ Διὸς, οὕτινος τὸ ἄγαλμα ὁρᾷται ἐν τοῖς νομισμασιν ὅσα ἡ πόλις αὕτη ἐκοψεν ὑπὸ τῷ ὀνόματι εἴτε Ἀντιοχείας, εἴτε καὶ Ἀδάνων καὶ εὐλαθείας ἐνεκα πρὸς τὸν θεὸν τούτον, ἀπένειμε τῇ πόλει τὰ ἐξαιρέτα προνόμια ἱερᾶς καὶ ἀσύλου. ὡς ἐν τοῖς νομισμασιν φέρεται. Ὅτε πόλις τις καθωσιούτο εἰς λατρείαν θεότητος, μετὰ τῆς γῆς αὐτῆς οἱ καρποὶ καὶ αἱ πρόσοδοι ὠρίζοντο εἰς τὴν συντήρησιν τῶν ναῶν, εἰς θυσίας καὶ διὰ τοὺς ἱερεῖς. Τὸ ὄνομα ἀσύλος οὐ μόνον ἦν τιμητικόν, ἀλλὰ καὶ προνομιοῦχον· διότι πᾶσα πόλις ἀσύλος ἦν ἀπαρτίζαστος, μάλιστα δὲ κατὰ τοὺς πολέμους καὶ ἀπληλαγμένη πάσης ἐπιδρομῆς καὶ ἐχθροπραξίας (δ).

Ἡ Ἀντιόχεια ἡ πρὸς τῷ Σάρῳ ἐτήρησε διὰ πολλοῦ χρόνου καὶ χρονολογίαν ἰδίαν, ἀπ' ἧς ἡρίθμει τοὺς ἐνιαυτοὺς αὐτῆς. Ὁ Οὐαϊλλιντιος ὁρίζει τὴν πρῶτην ἐποχὴν τῆς χρονολογίας ταύτης τὸ 734 π. Κ. Ρ., 20 δὲ π. Χ., ὡς ἐκ τῶν προνομίων, λέγει, ἅτινα ὁ Αὐγουστος ἀπένειμεν εἰς αὐτήν ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ὅτε εἰς Κιλικίαν ἀρίκετο, καθάπερ καὶ εἰς τὰ Ἀνάζαρβα πόλιν γειτνιάζουσιν (ε).

Τὰ Ἀδανα ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας εἶναι πόλις ὀλίγον γνωστὴ· ἀπαντᾷται μόνον ὅτι ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πόλεων, εἰς ἃς ὁ Πομπήιος μετὰ τὸν πρὸς τοὺς Κιλικίους πειρατὰς, τοὺς δροῦντας ἄπασαν τὴν τότε ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους θάλασσαν, περιβόητον πόλεμον, συνέκλεισεν αὐτοὺς ἕνα τοιούτῳ τρόπῳ καταργήσῃ τὴν πειρατείαν (ς). Ὑπέστη δὲ πολλὰ ἐπὶ

(α) Ἰωσηφ. Ἰουδ. ἀρχαιολ. βιβ. Α', 6.

(β) Σ. 85. τόμ. Β'. Βιένν. 1807. «ποταμός Πύρμος καὶ πόλις Μαλλός, εἰς ἣν ὁ ἀνάπλους κατὰ τὸν ποταμὸν ἐμπόριον Ἀδάνη καὶ λιμὴν» (κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Σαλμασίου, ἀπὸ Ἀδάνη, ἣν πάντες παρεδέξαντο). Ἐκ τούτων δὲ δηλοῦται ὅτι ἡ Ἀδάνη πάλα ἦδη πόλις ἦν ἀμυλίστα, καὶ λιμένα ἔχουσα ὁμώνυμον, ὡπερ καὶ Ἀμιός καὶ ἄλλαι, καίτοι τῆς θαλάσσης ἀφισταμένη 25 ποντομίλια, εἴτε ἡμισείας ἡμέρας ὁδόν.

(γ) Plin. H. N. V, 27.

(δ) Ρεβλ. Μém. de l'Académ. des Inscr. — XXI p. 421 et suiv. καὶ t. XXVIII, p. 557 et suiv.

(ε) Vaillant Numism. Graec. 253.

(ς) Ἀπιν. Μιθριδ. κεφ. 41. σ. 787 ἐκδ. Schweigh. «Τοῦ δὲ πειρατὰς, οἱ μάλιστα ἐδόκουν οὐχ ὑπὸ μοχθηρίας, ἀλλ' ἀπορίᾳ βίου διὰ τὸν πόλεμον, ἐπὶ ταῦτα ἐλθεῖν, ἐς Μαλλὸν καὶ Ἀδάνη καὶ Ἐπιφάνειαν ἢ εἰ τι ἄλλα πόλιμα ἔρημον ἢ ὀλιγάνθρωπον ἦν

τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος συμβάντος. Τῷ 711 π. Κ. Ρ., 43 δὲ π. Χ. Τίλλιος ὁ Κίμβρος, εἰς τῶν τοῦ Καίσαρος φονέων, πεμφορὶς πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ Κασίου, ὑπερβὰς τὰ στενὰ τοῦ Ταύρου ἀρίκετο εἰς Ταρσόν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ταρσεῖς δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀνοίξωσιν αὐτῷ τὰς πύλας τῆς πόλεως, οὔτε παρέσχον ζωοτροφίας, καὶ βλέπων ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ, ἐβιάσθη μετὰ σπουδῆς πρὸς τὴν Συρίαν. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν δὲ αὐτοῦ οἱ Ταρσεῖς ἐνοπλοὶ ὤρμησαν κατὰ τῶν Ἀδάνων, πόλεως γείτονος καὶ ἀείποτε διαφερομένης πρὸς αὐτοὺς, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἐβόηθη τῷ Κασίῳ. Ἐκείνος δὲ μολὼν ταῦτα τὸ μὲν πρότερον ἐπικουρίαν ἐπεμψεν, ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸς ἐβιάσθη κατὰ τῆς Ταρσοῦ, ἥτις ἠναγκάσθη νὰ ὑποταχθῇ καὶ νὰ παραδῶται αὐτῷ ὅσον χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν κατέχεν (α). Ἐφεξῆς δὲ ἡ Τριανδρία ἠνέκησεν καὶ ἐκδόκοντο τῶν συμπερόντων τῆς Ταρσοῦ διὰ τε τὴν πάλαι δόξαν αὐτῆς καὶ λαμπρότητα καὶ ὡς μητρόπολιν τῆς χώρας. Οὐδὲν δ' ἕτερον ἀπαντᾷται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀφορῶν τὰ Ἀδανα ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων.

Ἐν τούτοις γινώσκουμεν ἐκ τῶν νομισμάτων ὅτι ἀπῆλυσεν παρὰ τῶν αυτοκρατόρων ἐν τοῖς ἄλλοις προνομίοις καὶ τιμητικῶν ὀνομασιῶν, ἔλαβε δὲ καὶ τὴν ἄδειαν νὰ προσωνομάζῃται ἀπὸ τῶν αυτοκρατόρων, ὡς προείρηται. Αἱ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀσίᾳ (ἐλληνίδες) πόλεις ἀμιλλώμεναι πως ἀλλήλαις ἐθήρευον τὰς τοιαύτας ὀνομασίας· ἐπετρέπετο δὲ αὐταῖς μόνον ἀφοῦ ἐλάβανον τὴν ἄδειαν διὰ ψήφισματος τῆς Συγκλήτου κατὰ τοὺς πρώτους τοῦλάχιστον χρόνους.

Ὁ αυτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἐπεσκέψατο τὰς πλείονας τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἐπικρατείας καὶ πολλὰς πόλεις διερχόμενος ἐνέπλησεν εὐεργεσιῶν, ἐξ ὧν ἦν καὶ ἡ τῶν Ἀδανέων πόλις. Ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Διαδοιμηνιανοῦ, Γορδιανοῦ τοῦ γ', Τριβωνιανοῦ Γάλλου, Πλαυτίλλης, Τραϊανοῦ Δεκίου, Οὐαλεριανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου Τραγκυλλίνης, Φιλίππου τοῦ

τῆς δὲ τῆς τραχείας Κιλικίας. » Σημειώσαντες δὲ ὅτι τὸ τῆς τραχείας Κιλικίας ἀπὸ πεδίου ὁ οὐρανὸς ἔλαβε· εἴρηται τῷ Ἀπινανῷ (Ρεβλ. Στράβ. βιβλ. ΙΔ', σ. 665).

(α) Δ. Κάσσ. Ῥωμ. ἱστορ. βιβλ. ΜΖ', 31 σ. 533 ἐκδ. Σιργ. «Ἐνθ' δὲ ταῦτα ἐγγίνετο οἱ Ταρσεῖς Τίλλιον Κίμβρον φονέα τοῦ Καίσαρος, καὶ τότε Βιθυνῶν ἄρχοντα, πρὸς τε τὴν τοῦ Κασίου ἐπικουρίαν ἐπαιγόμενον, ἐπεχείρησαν τῶν τοῦ Ταύρου διόδων εἰσέλθαι· προεκλιπόντες τε αὐτὰς ὑπὸ δέους παραχρῆμα μὲν ἐσπεύσαντο αὐτῷ, νομίσαντες ἰσχυρὸν αὐτὸν εἶναι μετὰ δὲ τοῦτο τὴν ὀλιγότητα τῶν στρατιωτῶν κατανοήσαντες οὕτω τῇ πόλει αὐτὴν ἐδόξαντο, οὕτω τὰ ἐπιτηδεύα ὡς παρέσχον... ἐπειδὴ δὲ φρουρίον τι ἐπιτιμίας σφίσι ἐς τὴν Συρίαν ἀπῆρε, προτιμότερον τὸ τῷ Κασίῳ βελῆσαι τοῦ τὴν πόλιν αὐτὸς ἐξελεῖν ποιησάμενος, ταῦτα τε (τὸ φρουρίον) ἐπιστρατεύσαντες αὐτῷ παρεστήσαντο, καὶ πρὸς τὰ Ἀδανα, ὅμορα τε σφίσι καὶ διάφορα αἰεὶ ὄντα ὤρμησαν, πρὸς φασιν ὡς καὶ τὰ τοῦ Κασίου πράσσοντα ποιησάμενοι. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ἐκείνος πρότερον μὲν ὡς εἴ τι ὁ Δολοβέλλας ἔχῃ, Λούκιον καὶ Ῥούφον ἐπ' αὐτοὺς ἐπέμψεν, ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸς ἦλθε· καὶ ἔρη γὰρ ἀμαχίᾳ τῷ Ῥούφῳ προσεχωρήσαντι) ἄλλο μὲν σφᾶς οὐδὲν δεινὸν εἰργάσατο, τὰ δὲ ἡ χρήματα τὰ τε ἴδια καὶ τὰ δημοσία πάντα ἀφείλετο κτλ. »

νεωτέρου καὶ ἄλλων, φέρεται ἡ ἐπιγραφὴ ἈΔΡΙΑΝΩΝ ΑΔΑΝΕΩΝ. Ἐκ νομίσματος δὲ τοῦ Ἀδριανῶν μανθάνομεν ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος διήλθεν ὄντως διὰ τῆς Κιλικίας. Ἐπὶ νομίσματος χαλκίνου πρώτου μεγέθους ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφὴ ADVENTI AVG. CILICIAE (α). Ἐν αὐτῷ παρίσταται ὁ αυτοκράτωρ προσφέρων θυσίαν, καὶ παρ' αὐτῷ ἡ Κιλικία προσωποποιημένη ὡς γυνὴ μετὰ περικαλαίας βραστάζουσα τὴν λαίαν σιμαίαν. Ὁ Τίλλιος ὑποτοπάζει τὴν ὀδοιπορίαν ταύτην τοῦ αυτοκράτορος γενέσθαι τῷ 124 π. Χ. (β).

Ὁ Μαξιμίνος, ὡς γνωστόν, ἦν ἡγεμὼν ὑβριστῆς καὶ σκληρὸς λίαν, παραλαβὼν καὶ τὴν ἀρχὴν διὰ τῆς σφαγῆς τοῦ Σεβήρου Ἀλεξάνδρου (γ)· καὶ ὅμως παρέσχε χάριτας καὶ εὐηργέτησε πόλεις τινάς· βλέπομεν τοῦλάχιστον ὅτι τὰ Ἀδανα εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ πρὸς εὐγνωμοσύνην προσωνομάσθησαν ΜΑΞΙΜΕΙΑΝΩΝ ΑΔΑΝΕΩΝ ἐπὶ χαλκοῦ νομίσματος πρώτου μεγέθους· ὁπισθεν ὁρᾷται γυνὴ περιειλημένη πύργῳ, καθήμεν ἐπὶ λόφου ἐν ναφ' τριστύλῳ, πρὸ τῶν ποδῶν δ' αὐτῆς εἰκὼν ποταμοῦ, τοῦ Σάρου δηλονότι. (δ).

Ἡ πόλις αὕτη ἦν ἱκανῶς πολυχίρμος, ὥστ' ἔχειν καὶ θρόνον ἐπισκοπικόν. Ἔσχε δ' ἐπισκόπους ἀπὸ τῶν πρώτων ἡδὴ τῆς ἐκκλησίας αἰώνων, ὡς ἐστὶν ἰδεῖν παρὰ τῷ Λεκιένῳ. (ε) Βίσι δέ·

1) Παυλῖνος, παραστάς ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ. 2) Παίσιων. 3) Κυριακός. 4) Ἀνατόλιος, πρὸς ὃν φέρεται καὶ ἐπιστολὴ (ἡ 110) Ἰω. τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ Κουκουσοῦ ἡ Ἀρατολίᾳ ἐπισκόπῳ Ἀδανῆς. » Μένεινται δὲ καὶ Παλλάδιος (ς). 5) Κύριλλος ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἐρεσον παρὼν συνόδῳ. 6) Φίλιππος ἐν τῇ κατὰ Χαλκηδὼνα συνόδῳ ὑπογράφας «Φιλίππου Ἀδανῶν», ὅπερ ἐν τῇ Λατινικῇ μεταφράσει φέρεται μετὰ προσθήκης primae Ciliciae. 7) Ἀνώνομος. 8) Ἰωάννης παραστάς ἐν τῇ σ'. οἰκουμένην συνόδῳ καὶ ὑπογράφας «ἐλέῳ Θεοῦ ἐπισκοπὸς πόλεως Ἀδανῶν». Ὑπῆρξε δὲ αὕτη εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Ταρσοῦ, τελοῦσα ὑπὸ τὸ πατριαρχεῖον τῆς Ἀντιοχείας.

Τὰ Ἀδανα, ὡς εἶκε, κατὰ τὸν Δ'. καὶ Ε'. αἰῶνα ὑπέστησαν πολλὰ δεινὰ, ὥστε νὰ περισταλῇ εἰς κόμην ἀπλὴν. Πρέπει δὲ νὰ ἀποδώσωμεν τὴν συμφορὰν ταύτην εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἰσχυρῶν, οἵτινες ἐπὶ τῶν ὁρέων αὐτῶν εὐρίσκοντες πρῶτον χίσμα ἀποχρῶν εἰς ἀντίστασιν τῇ τῶν Ῥωμαίων δυνάμει, πρὸς καιρὸν ἡσυχίαν ἔχον αὐτοῦ, καὶ εἴτα ἐξερχόμενοι ἐλήστευον τὰς παρακειμένας χώρας. (ζ) Μετὰ πολλὰς δ' ἐπιδρομὰς συναθροίσαντες ἅπασας αὐτῶν τὰς δυνάμεις τῷ 353 ἐπύρθησαν τὴν Σελεύ-

(α) Ρεβλ. Rasehe Lexic. Nomismat. v. A d a n a.

(β) Tillemont. Emp. II.

(γ) Ηζωδίων. ἱστορ. βιβλ. Ζ'.

(δ) Teupoli t. II. p. 1035, καὶ Mionnat Descript. des Méd. t. III, p. 563.

(ε) Lequien Or. Crist. t. II, p. 882.

(ς) Παλλάδ. διαλογ. σελ. 496.

(ζ) Tillemont. Empi t. IV, p. 385.

καιαν την προς τῷ Καλυκάδω, πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ πρωτεύουσαν τῆς χώρας. Βεστάλησαν κατ' αὐτῶν τρεῖς λεγεῶνες, αἵτινες ἐκδιώξαντες ἡνίκασαν καὶ περικλεισθῶσιν ἐν τοῖς ὄρεσιν αὐτῶν. Μετὰ μικρὸν δὲ τῷ 367 ἀρξάμενοι πάλιν τῶν ἐπιδρομῶν προήλασαν ἕως τῆς Παμφυλίας καὶ Κιλικίας καὶ ἕως τῶν μεθορίων τῆς Συρίας. (α) Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ Καππαδοκία, Λυκαονία, Φρυγία καὶ ἕτεραι τῆς κατ' ἡμᾶς Ἀσίας χώραι, οὐχ ἥττον ὑπέστησαν τὰς ἐφόδους αὐτῶν, ἐπαπειλοσάντων πολλὰς καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν ἡμετέραν Καισάρειαν κατὰ τοὺς τότε χρόνους, ἐν ᾧ οὐδέποτε ἑσπερεῖτο διὰ τὴν θέσιν καὶ τὸ ἀνέκαθεν κλέος, στρατεύματος ἱκανοῦ πρὸς ἀποσώσασιν αὐτῶν. (β) Αἱ ἑφοδοὶ αὐτῶν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον, ἀλλ' ἐνταῦθα κατὰ τὸ 367 ἐπέχω, ὅτε, ὡς εἰσιν, οἱ βάρβαροι οὗτοι ἐδήλωσαν τὴν Κιλικίαν, ἰδίως δὲ τὴν τῶν Ἀδανέων πόλιν εἰς ἀπλήν περιστάσαν κώμην.

Ἐν διαφόροις ἐπιγραφαῖς τὰ Ἀδανὰ προσνομάζονται καὶ κώμη. Ὁ Γρύτερος ἀναφέρει ἐπιγραφὴν Εἰσεβείας, νέας ἐκ κώμης Ἀδάνων, ἀποθανούσης ἐν Τροουρίοις (Trènes) ἐπὶ τῆς ὁγδόης ὑπατείας Ὀνωρίου, καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ τῶν Γαλατῶν βασιλεύσαντος, τὴν 12 τοῦ μηνὸς Πανήμου.

ΕΝ ΥΠΑΤΕΙΑ ὈΝΩΡΙΟΥ
ΤΟ Η. ΚΑΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΤΟ Α. ΜΗΝΙ ΠΑΝΗΜΟΥ ΙΒ.
ΗΜΕΡΑ. (γ)

Ὁ αὐτοκράτωρ Ὀνώριος ὑπάγευσεν τὸ ὄγδοον κατὰ τὸ 409 ἄ. Χ, συνέριθον ἔχων Θεοδοσίον τὸν νεώτερον ἀλλ' ἐν Γαλατίᾳ, ὅπου ὁ τύραννος Κωνσταντίνος ἐδρασίλευε παρέλιπον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδοσίου ἀντικαταστήσαντες αὐτοῦ τὸ τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης μανθάνομεν προσέτι ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀνέστη ὑπὸ τῶν ἐν Τροουρίοις Κιλικίων, καὶ ὅτι ἠρίθμουν τοὺς μῆνας κατὰ τὸν ἐγγύριον αὐτοῖς τρόπον, καὶ ἐπομένως ὅτι ἐχρῶντο τοῖς Μακεδόνων μηνσίν, ἐξ ὧν ὁ Πάνημος ἦν δέκατος ἀρχόμενος τῇ 1 Ἰουλίου.

Ὁ Μουρατόριος ἀναφέρει ἐτέραν ἐπιγραφὴν εὑρεθεῖσαν ἐν Ῥώμῃ, ἐπιτάφιον γυναικὸς καλουμένης Εὐμυδαβου, συζύγου Κασσιανοῦ υἱοῦ Μαρίου

ΕΝΘΑ ΚΕΙΤΑΙ ΕΜΙΔΑΒΟΥΣ ΓΑΜΗΤΗ
ΚΑΚΚΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΙΟΥ ΚΩ
ΜΗΣ ΑΔΑΝΩΝ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΑΥΤΟΥ ΠΕ-
ΤΡΟΣ. (δ).

Ἀξίον σημειώσεως τὸ ὄνομα ΕΜΙΔΑΒΟΥΣ (ή), μοναδικὸν καὶ συρικὴν μάλλον ἔχον καταγωγὴν. Διετέλεσε δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐπὶ αἰῶνάς τινες ἐν

(α) Idem. t. V. 90.

(β) Heccl. Χρυσ. ἐπιστ. 14, 15, 61, 68, 69 καὶ ἀλλὰ πολλοῦ.

(γ) Grut. p. 1052. n. 6.

(δ) Murat. p. MDCCCLXI.

τῇ ἡρωπομένη πῶς ταύτη καταστάσει· περὶ δὲ τῆς ἀνακτίσεως αὐτῆς κατωτέρω ποιησόμεθα λόγον.

Φέρε δὲ εἰπωμέναι διὰ βραχέων καὶ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων αὐτῆς. Εἰσὶ δὲ αὐταὶ νομίσματα, ἐπιγραφαί, ἢ ἐπὶ τοῦ Σάρου γέφυρα καὶ τὸ γηραιὸν αὐτῆς φρούριον. Καὶ τὰ μὲν τῶν νομισμάτων τὰ φερόμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἀντιοχείας τῆς πρὸς τῷ Σάρῳ, εὐάριθμα πάνυ, τέσσαρά που ἢ πέντε· γινώσκουμεν ὅμως πολλὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀδάνων τῆς αὐτῆς πόλεως, κοπέντα εἰς τιμὴν τοῦ Κομμόδου, Ἰουλίας Δόμνης, Καρακάλλα, Πλαυτίλλης, Διαδοῦ-μηνιανοῦ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ Γαλλικηνῶ. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐπιγραφῶν μνημονεύομεν τὴν ἐπὶ τῆς γεφύρας τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Ὀπτερίου τῷ 1737 ἀντιγραφείσαν, ἔχουσαν δὲ οὕτω·

Γ. ΙΟΥΑΙΟΣ ΛΕΩΝΙ
ΔΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΣΤΡΑ
ΤΙΩΤΗΣ ΛΕΓΕΩΝΟΣ
ΙΣΤ. ΦΑ. ΦΙΡΜΗΣ. ΘΕΟΙΣ. ΚΑ-
ΤΑΘΟΝΙΟΙΣ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΓΟΝΕΥ
CIN.

Παρατηρητέον οὖν ἐνταῦθα ὅτι ὁ πρὸς ὃν τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀνατίθεται στρατιώτης, ἦν πολίτης Ῥωμαῖος, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς τοῦ προνομίου, τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ἐπωνυμίου αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα τῆς ἸΣΤ' λεγεῶνος ἀναγινώσκειται ἐπὶ πολλῶν ἐπιγραφῶν, ἀπαντῶμενον καὶ μετὰ τῶν λεγεῶνων τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου· εἶχε δὲ ὀνομασθῆ οὕτως ἀναμφερστῶς ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φλαυίου Οὐεσπασιανῶ. Ὀνομάσθη δὲ καὶ Flavia Firma ἐπὶ Νέρωνος καὶ Τραϊανῶ, Flavia fidelis δ' ἐπὶ Τίτου Ἀντωνίνου καὶ ἐπὶ Καρακάλλᾳ δὲ Flavia. Καὶ τὰ μὲν θεοὶς καταχθονίοις, Diis inferis καὶ Diis manibus, τυπικὰ πῶς εἰσὶ καὶ συχνάκις ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐπιθυμίοις ἀπαντῶνται· τὸ καὶ τοῖς γυνεῦσιν ὅμως εἶναι μοναδικόν. Γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ἀπέδιδον λατρείαν τινὰ καὶ τιμὰς εἰς τοὺς θνητοὺς αὐτῶν γεννήτορας· (α) οἷον προσφοράς, θυτίας καὶ συμπόσια. Παρὰ ταύτας δ' ἐτέρας δύο οὐχ ἥττον ἀξιολόγους ἐπιγραφὰς ἐξέδοτο τὸ πρῶτον ὁ Πύλλος Λουκάς ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ περιηγήσει, (β) ἐξ οὗ τὴν πρώτην παραλαβόντες ὅτε Βοίκκιος (γ) καὶ Βρύγκιος (δ) καὶ Ἰάκωβος (ε) καὶ ἄλλοι πολλὰκις ἀνετύπωσαν ἔχουσαν οὕτως·

Ὀν[τ]ως σῆς ἀρετῆς, Αὐξέντιε, καὶ τόδε ὀκῦμα
δείμασθαι ποταμοῦ χειμερίοισι δρόμοις[ε]

Ἀρρήκτον κρηπίδα σιδηροδέτοιςι θεμέλιοις,
ὧν ὑπερ εὐρείην ἐξετάνυσσας ὁδόν.

ἦν πολλοὶ καὶ πρόσθεν ἀπειρεῖσι νό[οι]ο

(α) Bl. Ovid. Fast. l. II. V. 533. Δαέρτ. βελ. I. 18.

(β) Paul Lucas trois. voyag. t. I. p. 322.

(γ) Bæck C. I. G. t. III. pars XXV. p. 209. n. 4440.

(δ) Brunck. Anal. t. III. p. 401.

(ε) Jacobs Anthol. Palæ. t. II. p. 843 n. 270.

Κυδναίων ρεῖθρων τεύξαν ἀφρυροτέρην.

σοὶ δ' ὑπὲρ ἀψίδων αἰώνιος ἐρρίζωται

καὶ ποταμὸς πληθῶ[ν] πρῦτερος τε[λ]έθει,

αὐτὸς τὴν δ[ε] γέφυραν ἀνασχόμενος τελέσ[α]το[ι]

ἡγεμόνος π[ε]ρ[ι]θ[ε] τοῦ διασημοτάτου,

ὅρα σε καὶ μετόπισθεν ἔχει κλέος ἴσον ἐκείνοις,

οἱ Νεῖλου προχοὰς ζεύξαν ἀπειρεσίους.

Καὶ τοῦ μὲν τὴν γέφυραν ζεύξαντος ἀρχιτέκτονος τοῦνομα, ὡς δὴλον ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἦν Αὐξέντιος, τοῦ δὲ κατὰ τοὺς τότε χρόνους τῶν Κιλικίων ἡγεμόνος τὸ ὄνομα ὁ μὲν Βρύγκιος (α) Πίθου ἀναγνωστέον ὑπέλαβε· πρῶτον δὲ ὅτι ἐφαρμένον ἐστίν.

Ὡς δ' αὐτως καὶ τὴν ἐτέρην ἐκ τοῦ αὐτοῦ περιηγητοῦ παραλαβόντες ἐξέδοσαν τὸ δεύτερον Βίμαρ-δός τε (β) καὶ Βοίκκιος (γ), ὅδ' ἔχουσαν·

Κυρίαίνα Ποπλίου τὴν λάρνακα κατεσκευάσα

παρὰ(γ)έλλω δὲ μετὰ τὸ ἐμὲ βληθῆναι ἐξόν

εἶναι καὶ τέκνον μου ἐπιμιγῆναι, ἐτέρω δὲ μηδε-

νί. Εἰ δέ τις ἄλλος ἐπιχειρήσῃ, δώσω τῷ φίλκω

* 6, καὶ λόγον ὑφ' ἑξέται τῇ ἐξουσίᾳ.

Καὶ ἐνταῦθα δὲ σημειώτεον τὸ ὄνομα Κυρίαίνα ὡς σπάνιον, καθάπερ καὶ τὸ μέχρις ἡμῶν διατηρηθὲν ἀρχαῖον ἔθος τοῦ μηδένα ἕτερον ἐξεῖναι εἰς τὸ αὐτὸ μνημα θάπτεσθαι ἢ τοὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους· τὸ δ' ἐναντίον θεωρεῖν οὐ μικρὸν ἀσέδημα, ἐν ᾧ παρὰ τισὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐθνῶν εἰς καὶ μόνος ἐν τῷ αὐτῷ μνήματι τίθεται ἄνθρωπος. Τὸ δὲ ὑφ' ἑξέται ἀντὶ ὑφ' ἑξέται.

(Ἐπεταί τὸ τέλος.)

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

—οοο—

Ἀλεξάνδρῳ Παγκαλῇ τῷ ἀρχαιολόγῳ χαίρειν!

Πρὸ μικροῦ ἀνευρέθη τυχαίως ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν Μινῶν τῆς νήσου Ἀμοργοῦ κατὰ τὴν θέσιν Ἐκκτόμπυλα, μετὰ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου χριστιανικοῦ ναοῦ, βάθρον ἀνδριάντος καλῶς λελαξευμένον, ἐξ ἀπλοῦ λίθου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει τὸ ἐξῆς ψήφισμα, γραμμάσιν ὠραίοις Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὅπερ διὰ τὴν φθορὰν τοῦ λίθου μετὰ δυσκολίας πολλῆς ἀναγνοῦς καὶ μετ' ἐπιστάσεως ἐν μέρει συμπληρώσας ἀνατίθημι εὐσεβάστως πρὸς τὸ σεπτὸν ἡμῶν ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ, ἐν ᾧ ἐδιδάχθη πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν τε

(α) Στγ. 10.

(β) Bimard. in Murat. t. III, p. MDCLXV. 40.

(γ) C. I. Q. ip. 4,441.

ἀρχαίαν καλλιτεχνίαν καὶ τὴν ἐπιγραφικὴν, δῶρον λιτὸν εὐγνωμοσύνης μεγάλης.

Καὶ πρὸς ὑμᾶς δὲ ἰδίως, τὸν τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τῆς Ἐπιγραφικῆς σοφὸν Καθηγητὴν ἐκφράζω πανδῆμως βαθεῖαν τὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν τῶν ἐν λόγῳ ἐπιστημῶν τελεσφόρον διδασκαλίαν καὶ διὰ τὴν θερμὴν σύστασιν τῶν τῆς πατρίδος ἀρχαιοτήτων. Ἐναυλὸς εἰσέτι παραμένει ἐν τοῖς ὡσὶν ἡμῶν ὁ κατὰ τὴν 10 Ἰουνίου 1848 συγκλητικώ-τατος ἐκείνος ἐπίλογος, ὅτε δακρύων δακρύνοντας ἀπεχαιρέτας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἐδρας τοῦ Πανεπιστημίου τοιαύδε λέγων· « Ἀπέλθετε τῆς Ἑλληνικῆς ἡ ἐστίας σπινθήρες ἵνα θερμάνητε ἕκαστος τῆς φί- » λης πατρίδος τὰ εὐκλεῆ μάρμαρα, τὰ ὅποια βαρ- » βαρότητος χειμῶν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας κατέψυ- » ξεν. Ἀπέλθετε ἵνα συναθροίσητε καὶ συναρμολο- » γήσῃτε ἕκαστος τῆς πατρίδος καλλιτεχνίας τὰ » πανταχοῦ τῆς γῆς διεσπαρμένα τμήματα, τὰ ὅ- » ποια ὅπου ἂν ᾖσιν εἴτ' ἐν Ἑλλάδι, εἴτε παρ' » αἵσαν, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ » μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα κοσμοῦντα, ἐθνικῶ καὶ ἀ- » νθρωπινῶ δικαίῳ τῆς Ἑλλάδος κτήματα εἴ- » ναι. . . Διδάξατε τὸν λαὸν νὰ σέβηται ὅσα καὶ » ὁ πανδαμάτωρ χρόνος ἐσεβάσθη, ἐμπνέοντες εἰς » αὐτὸν τὸν ἔρωτα τῶν ὠραίων τεχνῶν. . . »

Σαμίων τῶν (Ἀμορ)γῶν Μινῶν κατοικοῦντων, ἔδο- ξεν ἄρχουσι βουλῇ δ' ἡμῶν γνήμῃ στρατηγῶν καὶ δέκα πρῶ- των ἐχόντων δὲ καὶ τὴν πρωτανικὴν ἐξουσίαν εἰσηγήσα- μένου τὸ ψήφισμα Ἐρμοκράτους Ἀριστινῶος τοῦ πρῶ- του ἀρχόντος. Ἐπιψηφισαμένου Ἀθηνοκλέους

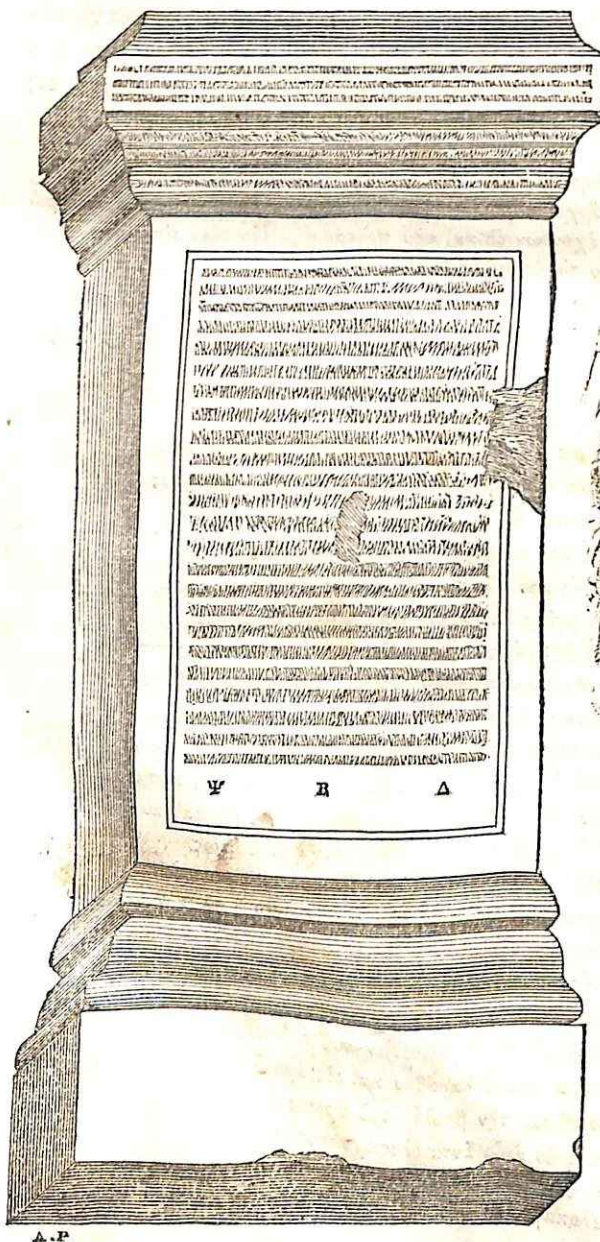
Β τοῦ

Ἡγεσίου βουλευτοῦ, ἐγράφη κατὰ νόμον Ἐπεὶ ὁ ἀξιολογώτατος Φιλάγαθος Ἰάσονος ἀνὴρ προηγουμένως μὲν καλῶς τε καγαθὸς καὶ κοσμῶν τὸ τῆς βουλῆς ἡμῶν ἀξίωμα, διάδηλος γενόμενος ἐν τε ἀγορανομίαις κοσμῶν πο(λ) λάκις καὶ στρατηγίας στεφανωθήσας (τε ἐνδόξως καὶ τὰς λοιπὰς πάσας ἀρχὰς τε (καὶ λειτουργίας ἐκτελέσας φιλοτιμίᾳ ἀγαθῶ- νος πρὸς γάμον ἀπὸ τῆς θηραίων πόλεως ἡγεῖσθαι καὶ τὴν εὐγενεστάτην καὶ σωφρονε(στάτην) Κλαυ- δίαν) Λεωνίδου καὶ ἐξ αὐτῆς γενήσας ἀνέβραψεν υἱὸν) Φιλάγαθον μεγάλας ἡμῖν ἐκ παδὸς ἡλικίας * * * * ἐλπίδας ὑποσπείνοντα διὰ τὴν κοσμι- τητος καὶ) τῆς τοῦ ἡθους πραότητος οὐ καὶ αὐ * * * ὀνόματος ἡγορανόμησεν φιλοτιμίᾳ πατὴρ) προαιρούμενος καὶ ἐν ταύτῃ τὴν πόλιν εὐεργετῆν συνέδη δὴ τὸν παῖδα πρὶν ἢ τῇ τῶν ἀνδ(ρῶν) ἡλικίᾳ προσελθεῖν * * * τῆς ἀπαραίτητου πεπ(ρω) μένης ἀναγκαίους * * * τοῖς ὑπαχθέντα ἐξ ἀνθρώ- πων ἀπελθεῖν (δεδόχθαι (διὰ) τοῦ δὲ τοῦ ψηφί- σματος εἰς τὰ παραί(νεσι)ν τοῦ ἀ(ξιο)λογωτάτου πα- τρός αὐτοῦ Φιλάγαθου καὶ εἰς ἀμοιβὴν τῆς εὐποιίας ἀναστήσῃ τὴν βουλὴν τοῦ ἥρωος ἐν ἐπιστή(μῳ) τόπῳ χαλκοῦν ἀνδριάντα ὁλοσώματον ὑπόμνημα καὶ τοῖς μεταγενεστέροις ἐσόμενον ἀρετῆς τε καὶ καλοκαγαθίας τῆς περὶ τὸν δῆμον. Περὶ τοῦ

αὐτοῦ ἐγγραφή ψηφίσματα τρία ἐξ ὧν τὰ δύο ἐπε-
δόθη (τῶ) ἄρχοντι ἵνα ἀποστέλλῃ εἰς τὸ ἀρχεῖον
ἐδογματισθῇ ἀγμένης βουλῆς. **Π** **Γ** εἰδὼν
ἀπειλῶν Σιπτιμῶ Απρω καὶ Ἀννῶ Μάζιμω
ὑπάτοις. **Ε**πὶ στεφανηφόρου Ἀττικοῦ. **Β**.
τοῦ Προτίμω. **Ε**ρμολάκης Ἀριστῶνος
ὁ πρῶτος ἄρχων τῆς Ἀμοργίου Μεινῶν τῶν πό-
λεως εἰσεγγράμην καὶ ἀπεδείξαμεν.
Ἀθηναῖος. **Β**. τοῦ Πιπτιμῶ βουλευτῆς ἐπεψηφισάμεν.

Ψ **Β** **Δ**
(Ψήφισμα Βουλῆς Δήμου).

Τὸ ψήφισμα τοῦτο δι' οὗ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος
Ἀμοργίου ἀπαθνατίζει τὸν ἥρωα Φιλάχθον (φι-
λαχάθον) Ἰάσωνος δι' ἀναστάσεως χαλκοῦ εἰκονι-
κοῦ ἀνδριάντος, τιμὴν σχεδὸν ἰσόθεον αὐτῷ ἀπο-
νέμοντες, θέλωμεν ἐξηγήσει διὰ μαρτυρῶν σημειώσεων
καὶ συνεκδόσει μετ' οὗ πολὺ τὰς λοιπὰς τῆς Ἀ-
μοργίου ἐπιγραφὰς. Ἦδη δὲ μόνον τὸ κείμενον ἀ-
πλῶς ἐκδίδομεν μετὰ τῶν κατ' εἰκασίαν συμπλη-

ρώσεων ἐν ἀγκύλαις. Ὁ λίθος ἔχει μῆκος μὲν 1+
40, πλάτος δὲ μεσαῖον 0,54 καὶ πῆχος ἴσον, τὰ
δὲ γράμματα ἰσομεγέθη πανταχοῦ καὶ καθάρωτα
ὄντα ἔχουσι μῆκος 0,02. Ἀνωθεν δὲ τοῦ βάρους
ὑπάρχουσι δύο ἐνσκαφαὶ ἀπέχουσαι ἀλλήλων 0,10,
ἐν αἷς οὐδὲν ἔχονος χαλκοῦ ἢ μολύβδου φαίνεται,
μήκους μὲν 0,20, μεσαίου δὲ πλάτους 0,08, καὶ
βάρους κατὰ μὲν τὴν πτέρυν 0,04, κατὰ δὲ τοὺς
δακτύλους 0,02 ὥστε ἔχνη ποδῶν δεκαετοῦς παι-
δός, καλῶς εἰργασμένη, ἐν αἷς ἐστερεοῦντο τὰ πέλ-
ματα τοῦ χαλκοῦ ἀνδριάντος, οὗ τινος τὸ ὕψος εὐ-
ρίσκομεν ἐξ ἀναλογίας 1 μέτρ. Ἀντηρὸν δὲ διὰ τὸ
χαλκοπλαστικὸν τῆς ἀρχαιοσύνης μέρος ὅτι οὐδε-
μία ἐλπίς ὑπάρχει πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ τοιοῦτου ἀν-
δριάντος, ὅς τις, ἂν κρίνωμεν ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ
ὑποβάθρου, ἦτο καλλιτεχνικὸν ἔργον, καὶ ὥστε ὡς
ὑπὸ ἀποίκων Σαρμίων τεχνουργηθέν, ἐκ τοῦ χαλκο-
πλαστικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ διατηρηθέντος καὶ φη-
μισθέντος ἐν Σάμῳ ἐπὶ Φιλίᾳ, Φοίκου, Θεοδώρου
καὶ Τηλεκλέους, πρὸς οὓς ὁ Πausanias ἀναφέρει
τὴν πρώτην πλάσιν ὀλοκλήρων χαλκῶν ἀγαλμά-
των τε καὶ ἀνδριάντων ἐν Λίγδοις ἢ Χοάνοις. Οὐ-
δεμία λέγω ἐλπίς ὑπολείπεται ἀνεύρεσεως, διότι
ἀρθέντος τοῦ ἀνδριάντος, ἄγνωστον πότε καὶ ὑπὸ
τίνος ὁ λίθος μετεκρυσίσθη ἀπὸ τοῦ ἐπιστήμου τό-
που τῆς πόλεως Μινώας, ἔνθα ἡ Βουλὴ ἔθηκεν αὐ-
τόν, πρὸς τὴν περὶ αὐτοῦ (θέλωμεν ἐνσκαλῆθαι) νὰ
ὀρίσωμεν ἐν καιρῷ κατὰ προσέγγισιν τοῦλάχιστον
τὰ ὅρια τῆς Μινώας, καὶ ἐντελεσθῇ πρὸ πολλῶν
αἰώνων ὡς ὑποσύλιον εἰς τὴν βόρειον πλευρὰν τρι-
συποστάτου ἀξιολόγου χριστιανικοῦ ναοῦ, οὗ τινος
τὰ ἐρείπια ἀνεσκήρην ἐν μέρει μόνον καὶ ἀτελῶς
πρὸ 25 περίπου ἐτῶν. Τόδε τὸ διάγραμμα εἰκο-
νίζει ἀκριβῶς τὸ σχῆμα τοῦ ὑποβάθρου.

Ἐν Ἀμοργῷ, τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1858.

ΕΜΜ. ΙΩΑΝΝΙΝΗΣ ΑΜΟΡΓΙΝΟΣ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ

Τοῦ

K. R. WHATELY.

—ooo—

Ὅπως ἀποδοῇ τελεσφόρος ἡ σπουδὴ τῆς Λογικῆς
ἀνάγκη πᾶσι νὰ μὴ περιορίζεται μόνον εἰς ξηροῦς
τινας τύπους, ἐξ ὧν οὐδὲν ἄλλο προκύπτει ὄφελος·
εἰμὴ ἡ ἐκμάθησις ὀλίγων τεχνικῶν ὅρων πάντη ἀνε-
φάρμυστων εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν καὶ τὸν πρα-
κτικὸν βίον, ἀνάγκη, ἀπεκλυομένη τῶν δεσμῶν τῆς
σχολαστικότητος καὶ συμβαδίζουσα μὲ τὴν πρόοδον

τῶν ἡθικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ μὲ τὰς
σημερινὰς αὐτῶν ἀνακαλύψεις, νὰ καταστῇ ἀληθὲς
ὄργανον τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, καὶ ἐπομένως
ν' ἀποπλύνῃ τὸν προστριβέντον αὐτῇ μῶμον, ὅτι
ἐπαγγελλομένη νὰ διδάξῃ τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τῆς
διατοίας καὶ νὰ διευκολύνῃ τὸν τρόπον τοῦ ἀνα-
καλύπτειν νέας ἀληθείας, ἐξελέγχεται ἀνεπαρκῆς
καὶ ἄσκοπος.

Ὅθεν μεταξὺ τῶν νεωστὶ ἐκδοθεισῶν Πραγμα-
τειῶν περὶ τοῦ κλάδου τούτου τῆς φιλοσοφίας ἡ
τοῦ Ἀγγλου Κ. Ρικάρδου Whately ἐπιγραφόμε-
νη *Στοιχεῖα Λογικῆς*, ἥς ἐγένοντο ἐν Ἀγγλίᾳ μέ-
χρι τοῦ 1855 δέκα ἐκδόσεις, μᾶς ἐράνη βέβαια
προέχουσα ἕνεκεν τῆς εὐστόχου ἐκλογῆς καὶ τεχ-
νικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ὑλικῶ, ἕνεκεν τῆς εὐμε-
θόδου καὶ εὐσυνόπτου τῶν μερῶν διατάξεως, ἕνεκεν
τῆς ἀδιακόπου τῶν θεωριῶν καὶ τῶν κανόνων ἐπεξ-
ηγήσεως διὰ παραδειγμάτων συνήθων καὶ οἰκίων
κατὰ μέγα μέρος λαμβανόμενων ἐκ τῆς καθημερι-
νῆς τοῦ βίου χρήσεως, ἕνεκεν ἐπὶ τέλους καὶ αὐτῆς
τῆς ἀκριβοῦς, ἀπλῆς καὶ ὁμαλῆς φράσεως, δ' ἥς
καὶ αὐταὶ αἱ μᾶλλον ἀφρημέναι καὶ στρυφναὶ ἐν-
νοιαὶ καθίστανται εὐκρινεῖς, καθαφαὶ καὶ εὐλη-
πτοι.

Τοῦ πονήματος λοιπὸν τούτου ἐπιχειροῦντες τὴν
ἐκθεσιν, σκοπὸν προτιθέμεθα ὅπως ὑποβάλλοντες
τὴν ἄλλως ἐμφυτον περὶ τὰς μελέτας ταύτας βό-
πην καὶ τάσιν τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος, παράσχωμεν
οὕτως εἰπεῖν δοκίμιον τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὀφείλεται
σήμερον νὰ καλλιεργῇται καὶ νὰ σπουδάζεται τὸ
εἶδος τοῦτο τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων.

Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ὁ Συγγραφεὺς προκατάρχεται
ὀρίζων τὴν Λογικὴν ὡς ἐπιστήμην οὐχ ἡττον ἢ τέ-
χνην τοῦ συλλογίζεσθαι, καθότι διερευνῶσα ἀφ'
ἐνὸς τὰς ἀρχὰς καθ' ἃς τελεῖται ὁ συλλογισμὸς
καὶ ἀποσυνθέτουσα εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς τὴν διανοη-
τικὴν ταύτην ἐργασίαν ἀφ' ἑτέρου, ἐξάγει ἐκ τῶν
ἀρχῶν ἐκείνων κανόνας τινὰς προφυλακτικούς κατὰ
τῆς ἀπάτης καὶ εἰς τὴν πράξιν χρησιμεύοντας.

Κατόπιν δὲ ἀκροθιγῶς πῶς ἐραπτόμενος τῆς Ι-
στορίας τῆς Λογικῆς καὶ σύντομον ποιούμενος μνείαν
τῶν πρωτίστων καὶ κυριωτέρων ἐκ τῶν ἀνέκδοτων
μέχρι τῶν ἡμερῶν μας περὶ αὐτῆς συγγραψάντων,
ἀνευρίσκει εἰς τὰς πομπώδεις ἐπαγγελίας καὶ ἀπο-
φάνσεις τινῶν ἐξ αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῶν κατὰ τῶν
ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης ἀναφυσισμῶν ἐνστάσεων, ὅτι ἡ
Λογικὴ ἀντὶ τοῦ νὰ συντείνῃ εἰς ἀνακάλυψιν τῆς ἀ-
ληθείας ἐπιτατῇ τὸ φῶς αὐτῆς, διαστρέφει τὸν
νοῦν καὶ ἀντίκειται εἰς τὸ ὀρθῶς συλλογίζεσθαι,
ἐνστάσεων εὐκόλως ἀνασκευάζομένων, ἐάν ἡ Λογι-
κὴ περικλεισθῇ ἐντὸς τῶν ἀληθῶν αὐτῆς ὁρίων, ἐάν
θεωρηθῇ ὅποια πραγματικῶς εἶναι, ἥτοι ὡς ἡ Γραμ-
ματικὴ τοῦ συλλογισμοῦ ἐμπεριλαμβάνουσα τύπον
εἰς ὃν δύνανται ν' ἀναχθῇ πᾶς ὀρθὸς συλλογισμὸς,
καὶ ἐπομένως τέλος ἔχουσα νὰ ἐξετάζῃ τὸ κύρος καὶ
τὴν ὀρθότητα πάσης συλλογιστικῆς ἐργασίας. Ὅθεν
ἡ συλλογιστικὴ θεωρία δὲν πρέπει νὰ θεωρῇται ὡς
ἰδιαιτέρως τις μέθοδος τοῦ συλλογίζεσθαι, ἀλλ' ὡς

μέθοδος τοῦ ἀποσυνθέτειν τὴν διανοητικὴν ἐκείνην
ἐνέργειαν, ἥτις ἀνάγκη νὰ τελεῖται εἰς πάντα ὀρθόν
συλλογισμόν, ἀπαράλλακτως καθὼς ἡ Γραμματικὴ
δὲν θεωρεῖται ὡς ἰδιαιτέρως γλῶσσα, ἀλλ' ὡς τὸ
ἄθροισμα τῶν κανόνων οὓς ὀφείλει νὰ τηρῇ ὁ βου-
λόμενος νὰ λαλῇ ὀρθῶς γλῶσσάν τινα.

Κατὰ τὴν ἀξίωσιν ἄρα τοῦ Κ. Whately, ἡ μό-
νη τῆς Λογικῆς δικαιοδοσία εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν
ἡ ἐνέργεια τοῦ συλλογισμοῦ, ἀλλ' ὅχι καὶ τὸ ὑλι-
κὸν ἢ τὸ ἀντικείμενον ἐφ' οὗ ἐφαρμόζεται. Ἴνα δὲ
καταστήσῃ ἔτι σαφέστεραν τὴν θεωρίαν τούτου, παρα-
βάλλων τὴν Λογικὴν μετὰ τῆς Ἀριθμητικῆς παρα-
τηρεῖ ὅτι, καθὼς αὕτη οὐδένα λόγον ποιουμένη τῶν
ἀριθμωμένων πραγμάτων στρέφεται περὶ αὐτοὺς
τοὺς ἀφρημένους ἀριθμούς, οὕτω καὶ ἡ Λογικὴ ἀ-
ποφαίνεται περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ κανονικῶς κα-
τασκευασθέντος συλλογισμοῦ, οὐδόπως ἀποβλέπου-
σα εἰς τὰ πράγματα, οὐδόπως ἐξετάζουσα τὸ ση-
μαίνον ἐκάστου ὅρου, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸ
ψεῦδος ἐκάστης προτάσεως. Καὶ τὸ νὰ κατακρίνῃ
δὲ τις τὴν Λογικὴν ὡς μὴ ἐκπληροῦσαν καὶ τοῦτο
τὸ ἔργον εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ κατακρίνῃ καὶ τὴν
Ὀπτικὴν ὡς μὴ παρέχουσαν εἰς τὸν τυφλὸν τὴν
ὄρασιν.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ
περιορισμένος οὗτος τρόπος τοῦ θεωρεῖν τὴν Λογι-
κὴν, ἡ διαγραφὴ τοσοῦτον στενοῦ κύκλου ἐντὸς τοῦ
ὁποῦ ἐμπερικλείει αὐτὴν ὁ Συγγραφεὺς, εἶναι ἀπο-
τέλεσμα τῆς ἀτελείας καὶ ἀποκλειστικότητος τοῦ
προταχθέντος ὁρισμοῦ, εἶναι τὸ ἐξαγόμενον τῶν
μονομερῶν ἀρχῶν, ἀφ' ὧν ὁρμώμενος προεκθέτει
καὶ προσδιορίζει τὴν ἐκτασιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ μα-
θήματος.

Καὶ τῶντι ἐν μέσῳ τῆς ἐπικρατούσης διανοί-
ας μεταξὺ τῶν Λογικισμῶν, τῶν μὲν ὀριζόντων
τὴν Λογικὴν ἐπιστήμην καὶ τέχνην, τῶν δὲ οὕτε
ἐπιστήμην οὕτε τέχνην, ἀλλ' ὄργανον, τῶν δὲ ἐπι-
στήμην καὶ οὐχί τέχνην, τῶν δὲ τὸ ἀνάγκη, ὀ-
φείλει ὁ Κ. Wately νὰ ἐξηγήσῃ σαφέστερον τοὺς
λόγους δι' οὓς προαιεῖται νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν Λο-
γικὴν ὡς ἐπιστήμην συνάμα καὶ τέχνην. Ὡς οὖν νὰ
παρατηρήσῃ ὅτι ἐάν ἡ ἐπιστήμη ἦναι ἰδιόσκο-
πος, ἐάν τέλος αὐτῆς ἦναι ἡ θεωρία καὶ ὅχι ἡ προ-
ξίς, ἀναγκαίως ἐπεται ὅτι καὶ ἡ Λογικὴ εἶναι τοι-
αύτη· διότι δι' αὐτῆς τὸ πνεῦμα θεωρεῖ μερὶς α
τινὰ ἐαυτοῦ, γίνεσθαι κάτοχον τοῦ τρόπου τῆς δι-
ανοητικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας, καὶ ἀποκτᾷ καθάραν καὶ
πεφωτισμένην συνείδησιν τῶν ἀρχικῶν ἐκείνων κα-
τηγοριῶν, ὑπὸ τὸ πρίσμα τῶν ὁποίων τὰ πάντα ἐν-
νοεῖ καὶ ἀντιλαμβάνεται τῶν ἐκ τῶν προτέρων ἐ-
κείνων νόμων, καθ' οὓς σχηματίζει τὰς ἐννοίας, τὰς
κρίσεις καὶ τοὺς συλλογισμούς του. Ἀλλ' ἂν καὶ οἰα-
δήποτε ἐνέργεια ἐκτελεῖται κατὰ νόμους, δὲν ἀποβαί-
νει ὁμως ἀναγκαίως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς
αὐτῆς ἢ τῆς θεωρίας αὐτῶν τῶν νόμων. Ἀπεναντίας δὲ κα-
θὼς ποιήματα ἐγράψαν πρὶν ἢ ὁ Ἀριστοτέλης συν-
τάξῃ τὴν περὶ ποιήσεως πραγματείαν του, ἢ λόγοι
δεινοὶ ἐξεφωνήθησαν καὶ συνεγράφησαν πρὶν ἢ ἐ-

πινονθῇ ἡ ῥητορικὴ, ὥσπερ οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὁρμευόμενοι ἐξετέλεσαν τὰς διαφορὰς διανοητικὰς τῶν ἐργασιῶν, ποικιλοτρόπως ἐσχημάτισαν, διήρξαν, ἐσύγκριναν τὰς ἐννοίας τῶν, πρὶν ἢ ἀναγεῖραι τὴν τῆς Λογικῆς ἐπιστήμην, ἥτοι πρὶν λάβωσι συνείδησιν τῶν νόμων τῶν διανοητικῶν ἐργασιῶν· διότι ἐνῶ χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἡ περὶ τὴν συνείδησιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς, ἀπεναντίας ἡ ἐν τῇ τέχνῃ ἐγκυμμένη ἐννοία εἶναι κυρίως ἡ ἐλλείψις τοιαύτης συνείδησεως καὶ τὸ αὐθόρμητον. Καὶ τοι ὁμολογεῖται παρὰ πάντων ὁ Σοφοκλῆς ποιητὴς ἄριστος, οὐδεὶς ὅμως διὰ τοῦτου ἐνόησε τὰ δρώμενά του ἀποβλέπων εἰς ἐφαρμογὴν ἰδικιτέρως τινὸς θεωρίας τῆς δραματικῆς ποιήσεως. Ἐν ἄλλοις ῥήμασιν, ἐνῶ ὁ ἐπιστήμων κατέχει τὰς ἀρχάς, ὁ τεχνίτης κατέχεται ὑπ' αὐτῶν. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο κατὰ μέγα μέρος ἀληθεύει καὶ περὶ τῆς Λογικῆς· δύναται τις νὰ ᾔσκηται ἐπιτηδεύει Λογικῶς, ἢ νὰ ἔχῃ λογικὸν νοῦν χωρὶς νὰ ᾔσκηται εἰδήμων τῆς Λογικῆς ἐπιστήμης· δύναται νὰ ἔχῃ θαυμασίαν ἐπιτηδεύειν εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ εὐστόχως τὰς μεταξὺ τῶν ἐννοιῶν σχέσεις, ἢ νὰ ἐξάγῃ ἐκ τινων διδομένων ὁρθὰ καὶ ἀσφαλῆ συμπεράσματα, χωρὶς νὰ γινώσκῃ τοὺς νόμους τοῦ συλλογισμοῦ καὶ τῆς κρίσεως. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐνῶ διὰ τὴν τέχνην ἀπαιτεῖται εὐφυΐα καὶ φυσικὴ δεξιότης, διὰ τὴν ἐπιστήμην ἀπαιτεῖται σπουδὴ καὶ μάθησις· διότι, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, διδακτὴ πᾶσα ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι. (Ἀριστ. Ἠθ. Νικ. ζ'. 3.)

Ἐκ τούτων λοιπὸν συνάγεται ὅτι ἡ Λογικὴ δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἐπιστήμη συνάμα καὶ τέχνη, κατὰ τὸν ὅρισμόν τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἐπιστήμη θεωρητικὴ συνάμα, ἂν θέλῃ τις, καὶ πρακτικὴ, καθ' ὅσον ἡ ὑπ' αὐτῆς χορηγουμένη γνῶσις θεωρεῖται ἢ ὡς ἰδιόσκοπος ἢ καὶ ὡς μέσον χρήσιμον εἰς ἐπιτυχίαν ἄλλου τινὸς σκοποῦ. Ὅρθως δ' ἔχει καὶ τὸ καλεῖσθαι τὴν Φιλοσοφίαν ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας. Θεωρητικῆς μὲν γὰρ τέλος ἀλήθεια, Πρακτικῆς δ' ἔργον (Ἀρ. Μετ. Α. ἐλκτ. 1.)· διότι διερευνῶσα κυρίως τοὺς ἀναγκαίους νόμους τῆς διανοίας συντείνει ἐνταυτῷ καὶ πρὸς κατάρτισμόν καὶ διόρθωσιν, ἐξασφαλίζουσα αὐτὴν κατὰ τῆς ἀπάτης καὶ κατευθύνουσα τὰς ἐνεργείας τῆς εἰς τὴν τῆς ἀληθείας εὐρεσιν.

Ἀλλ' ἐκ τῶν δύο τούτων προσδιορισμῶν τῆς Λογικῆς, ὁ μὲν πρῶτος ἀποτελεῖ τὸ οὐσιώδες αὐτῆς καὶ κύριον ἐμπεριεχόμενον, ὁ δὲ δεῦτερος εἰναι ἐπουσιώδες καὶ ἀπλοῦν σύμβημα. Ὁ μὲν θεωρητικὸς αὐτῆς χαρακτήρ, καθὼς ἐρευνα τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ τῶν νόμων τῆς διανοίας, εἶναι ἐσωτερικὸς καὶ ἀναγκαῖος, ὁ δὲ πρακτικὸς καθὼς τείνων εἰς θεραπείαν αὐτῆς εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, παραπληρωματικὸς καὶ τυχαῖος, ἐκπηγάζων ἀπὸ αἰτίας ἐξωτερικῆς καὶ ἀλλοτρίας αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης.

Ἀλλ' οὐχ ἥττον ἀνεπαρκὴς δείκνυται ὁ ὅρισμός τοῦ Συγγραφέως καὶ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς Λογικῆς, ὅπερ κατ' αὐτὸν εἶναι τὸ συλλογίζεσθαι.

Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ Λογικὴ περιστρέφεται ἀποκλειστικῶς περὶ τὸν συλλογισμόν καὶ τὰ διαφορὰ αὐτοῦ εἶδη, ἐν παρέργῳ μόνον ἐξετάζουσα τὰς ἄλλας διανοητικὰς ἐργασίας, καθ' ὅσον ἀπλῶς συνεργῶσι καὶ συμβάλλουσιν εἰς τὴν τοῦ συλλογισμοῦ. Ἀπεναντίας φρονοῦμεν ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς αὐστηρὴν ἀνάλυσιν τὰ πρῶτα ἐκείνα στοιχεῖα πάσης γνώσεως, αἱ κατηγορίαι τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, αἵτινες καὶ εἰναι ὡς βάσεις τῶν ἐννοιῶν, καθὼς αὐταὶ τῶν κρίσεων, καὶ αἱ κρίσεις τῶν συλλογισμῶν· νὰ ἐξετασθῶσι χωρὶς ἕκαστος τῶν γενικῶν διανοητικῶν προσδιορισμῶν, ὅποιοι παρίστανται εἰς τὰς κατηγορίας, τὰς κρίσεις καὶ τοὺς συλλογισμούς, καὶ νὰ θεωρηθῶσιν αἱ ἐνεργεῖαι αὐταὶ ὡς διάφοροι φάσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας τεινούσης πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπόν, τὴν ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀντικειμενικῆς ἀληθείας· εἰς τρόπον ὥστε διὰ τῆς ἀναγκαίως μεταβάσεως καὶ μετατροπῆς τῶν ἐννοιῶν εἰς κρίσεις καὶ τούτων εἰς συλλογισμούς, ν' ἀναφαίνεται ὁ κύριος σκοπὸς εἰς ἀπάσας τὰς μερικὰς ἐνεργείας, καὶ νὰ προτάττεται ἐκαστοτε ὡς ὁ κοινὸς ὅρος τῶν, ὡς τὸ κέντρον πρὸς ὃ κατευθύνονται.

Ἐκτὸς τούτου ἐπειδὴ ἡ Λογικὴ, κατὰ τὸν προεκτεθέντα ὅρισμόν τοῦ Συγγραφέως, εἶναι ἡ ἐπιστήμη οὐχ ἥττον ἢ ἡ τέχνη τοῦ συλλογίζεσθαι, κατὰ τίναν σημασίαν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ἡ λέξις αὕτη; Κατὰ τὴν μᾶλλον περιορισμένην αὐτῆς ἐκδοχὴν σημαίνει τὸ συμπεραίνειν ἐκ τοῦ γενικοῦ τὸ μερικόν· καθολικώτερον δὲ σημαίνει ἀπλῶς τὸ ἐξάγειν οἰανδήποτε ἀπόφασιν ἐκ τινων δεδομένων· κατὰ τὴν σημασίαν δὲ ταύτην συλλογισμὸς δύναται νὰ κληθῇ ἢ ἐπαγωγὴ οὐχ ἥττον ἢ ἡ γεωμετρικὴ ἀπόδειξις.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἔπεται ὅτι, ἵνα μὴ ἐμπερικλείεται ἡ Λογικὴ ἐντὸς στενῶν ὁρίων, προσφεύσκειν ὄφειλε νὰ ὁρισθῇ θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ ἐπιστήμη τῶν νόμων τῆς διανοίας καὶ τῶν διαφορῶν αὐτῆς ἐνεργειῶν καὶ δυνάμεων.

Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἄρχεται ἡ πραγματεία διαιρουμένη εἰς τέσσαρα Βιβλία, ὧν τὸ πρῶτον δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ προπαρασκευὴ τις καὶ προοδικαὶ ποίησις εἰς τὴν κατὰληψιν τῶν ἐπομένων, προεβάζομένου βιβληθὸν τοῦ ἀμυήτου τῆς ἐπιστήμης ἐκ τῶν εὐκολωτέρων καὶ γνωστοτέρων ἐπὶ τὰ μᾶλλον ἀφηρημένα καὶ ἄγνωστα. — Β' βιβλίον. Ἡ μέθοδος δι' ἧς ἡ ἐπιστήμη συστηματοποιεῖται, δι-οργανοῦται καὶ καταρτίζεται εἶναι ἡ συνθετικὴ, ἀρχομένη ἐκ τινων ἀπλῶν καὶ στοιχειωδῶν ἀρχῶν, προχωροῦσα βιβληθὸν εἰς τὰ ἥττον ἀπλᾶ, καὶ τελευτῶσα μὲ τοὺς πλέον συμπεπλεγμένους καὶ πολυσυνθέτους συνδυασμούς. Καὶ βέβαια διδασκομένης τῆς ἐπιστήμης διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, αἱ γνώσεις μας διευθετοῦνται φυσικῶς εἰς τὸ πνεῦμα, συναρμολογοῦνται πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἐν τῇ μνήμῃ ἐντυπώνονται ζωηρότερον. Ἀλλὰ πρόκειται νὰ ἴδωμεν πῶς ἔφθασεν ἡ ἐπιστήμη νὰ σχηματισθῇ καθὼς

τοιαύτη, διὰ τίνος ὁδοῦ προήλασεν εἰς τὰς ἀπλᾶς ἐκείνας καὶ στοιχειώδεις ἀρχάς; ἢ ἐν ἄλλοις ῥήμασιν ἡ συνθετικὴ μέθοδος τίνα ἄλλην προϋποθέτει ὡς προεισαγωγὴν αὐτῆς καὶ προοίμιον; Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναλυτικῆς μεθόδου γίνεται κατὰ δόλον, ἐάν ἀποβλέψωμεν ὅτι πρὸς ἐποικοδόμησιν τῆς ἐπιστήμης προαπαιτεῖται ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ὕλικου, ἡ ἀκριβὴς παρατήρησις τῶν συγκεκριμένων γεγονότων, καὶ ἡ βαθμικὴ αὐτῶν ἀποσύνθεσις εἰς τὰ ἀπλοῦστερα καὶ στοιχειωδέστερα, μέχρις οὗ ἀπὸ ἀποσύνθε-σιν καταντήσωμεν εἰς τὴν ἀνεκάλυψιν αὐτῶν τῶν πρώτων ἀρχῶν, αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων νόμων δι-ὧν ἐξηγούνται, σαφηνίζονται καὶ προσδιορίζονται τὰ φαινόμενα, δι' ὧν τὸ πολλαπλοῦν καὶ ποικίλον ἀνάγεται εἰς ἐνότητα.

Ὅθεν ὁ συγγραφεὺς, πρὶν ἢ πραγματευθῇ συνθετικῶς τὸ σύνολον καὶ τὰ καθέκαστα τῆς Λογικῆς ἐπιστήμης, πρὸς ἐξομάλυνσιν τῶν ἐνταῦθα ἀπαυτωμένων δυσκολιῶν, προτάττει ἀναλυτικὸν σχέδιον τοῦ Λογικοῦ συστήματος, χειραγωγῶν οὕτω τὸν ἀναγνώστην μέχρις αὐτῶν τῶν προθύρων τῆς ἐπιστήμης, καὶ προδεικνύς αὐτῷ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς παρατηρήσεως δι' ἧς ὁ φιλοσοφικός νοῦς ἔφθασεν νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ Λογικὸν ἐκεῖνο σύστημα.

Κατὰ τὴν μέθοδον λοιπὸν ταύτην ἀναλύων τὴν διανοητικὴν ἐκείνην ἐργασίαν, ἥτις ὑφίσταται πάντοτε ἢ αὐτὴ ὁπότε συλλογίζομεθα, ἀνεύρισκε ὅτι ἢ εἰς πάντα συλλογισμόν ἐπικρατοῦσα ἀρχή, ὅρ-οιανδήποτε μορφήν καὶ ἂν ἐκτίθεται εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνακλυθθεῖσα, εἶναι τὸ ἀξίωμα ἐκείνο ὅπερ συνήθως γινώσκειται ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον, τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι καὶ τὸ κατὰ μηδεὶός, δηλ. πᾶν εἶτι κατηγορεῖται (ἥτοι καταφάσκειται) καθόλου περὶ οἵαςδήποτε τάξεως πραγμάτων, δύναται ἐπίσης νὰ κατηγορηθῇ (ἥτοι νὰ καταφάσκειται ἢ ν' ἀποφάσκειται) καὶ περὶ οἵουδήποτε πράγματος ὑπαγομένου εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην. Οὕτω π. χ. καταφάσκοντες καθόλου περὶ τῆς τάξεως τῶν σκιπιδίων πραγμάτων ὅτι πρῶτοθεντοῦ νοῦν δημιουργικόν, κατόπιν δὲ ὑπάγοντες εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τὸν κόσμον, συμπεραίνομεν καὶ περὶ τούτου, ὅτι προϋποθέτει νοῦν δημιουργικόν.

Ὅθεν ἡ Ἀριστοτελικὴ αὕτη ἀρχή, δι' ἧς ἐξηγεῖται ἅπας ὁ μηχανισμὸς τοῦ συλλογισμοῦ, ὅσῳ ἀπλουστερὰ καὶ ἐναργεστερὰ εἶναι, τοσούτω μεγα-λότερὰ ἀποδείκνυται ἡ ἀξία καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ τῆς δυνάμεις· διότι ὁ μεγαλύτερος τῆς Φιλοσοφίας θορίκμος εἶναι τὸ ν' ἀνάγῃ διάφορα καὶ ὁμοίως, καὶ κίλα φαινόμενα εἰς μίαν ἢ ὀλιγίστας α).

Ὁ Συγγραφεὺς λοιπὸν, ἀφοῦ ὑπὸ τὸν Ἀριστοτέλην φῆν ὑπέδειξε τὴν γενικὴν τάσιν, καὶ τῇ τε φύσει, καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἀφοῦ διὰ τῆς εὐρὲς ἐπὶ τῆς θαλάττης, κειότερας μεθόδου ἐξωμάλυνε τὸν ἐκ τοῦ βυθοῦ μὴν ὁδόν, ἐπιχειρεῖ ἡδὴ διὰ τῶν μνημῶν τῶν ὁστράκων, συνοπτικωτέρως, ὅποια εἶναι στήμονικὴν ἐκθεσιν τοῦ Λογικοῦ.

Ὅθεν ἐν τῷ Β'. βιβλίῳ,

συνθετικὴ ἐπιτομή, ἀπαριθμῶν τὰς διαφορὰς διανοητικὰς ἐργασίας τὰς ἀμέσως εἰς τὸν συλλογισμόν ἀναφερόμενας, παραδέχεται τὴν συνήθη τριχοτομικὴν αὐτῶν διαίρεσιν εἰς ἀπλὴν ἀντίληψιν, κρίσιν καὶ συλλογισμόν. Καὶ ἀντίληψις μὲν εἶναι ἡ ἐνέργεια ἐκείνη τοῦ πνεύματος, δι' ἧς ἀποκατὰ τὴν ἐννοίαν ἀντικειμένου τινός· κρίσις δὲ δι' ἧς παραβάλλων δύο ἐννοίας ἀντιλαμβάνεται τὴν πρὸς ἀλλήλας σχέσιν συμφωνίας ἢ ἀσυμφωνίας, ἢ οἷον ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἀνῆκει ἢ δὲν ἀνῆκει εἰς τὴν ἐτέραν. Συλλογίζεσθαι δὲ τέλος εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ προχωρεῖν ἐκ τινων κρίσεων εἰς ἄλλην ἐπ' αὐτῶν βασιζομένην καὶ ἐξ αὐτῶν προκύπτουσαν.

Ἀλλὰ θεωρῶν τὰς δύο πρώτας ἐργασίας ὡς ἀπλῶς συμπληρωματικὰς, καθ' ὅσον μόνον ἀναφέρονται εἰς τὸν συλλογισμόν, τὰς διεξέρχεται ἐπιπο-λαίως καὶ ὡς ἐν παρόδῳ. Διὰ τὴν ὅμως καὶ ὁ συλλογισμὸς δὲν δύναται ἀντιστρόφως νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐργασία συμπληρωματικὴ τῶν δύο πρώτων; Συλλογίζομενοι δὲν προτιθέμεθα ὅπως ἐξάξωμεν κρίσιν τινά; καὶ κρίνοντες δὲν προτιθέμεθα ὅπως προσδιορίσωμεν καὶ ἐξακριβώσωμεν τὴν σημασίαν ἐν-νοίας τινός; Καὶ αἱ τρεῖς ἄρα αὐταὶ ἐργασίαι εἶναι ἐπίσης ἀλλήλων συμπληρωματικαί, οὐδὲ εἶναι ὁρ-θὸν νὰ ἐξαίρηται μία τις ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ θεωρῶν-ται αἱ λοιπαὶ ὡς ἐπουσιώδεις καὶ δευτερεύουσαι.

Ὁ λόγος δὲ δι' ὃν ὁ K. Whately ἐξαίρει τὸν συλλογισμόν ὑπεράνω τῆς κρίσεως καὶ τῆς ἀντιλήψεως εἶναι ὅτι, ὁ μὲν ἐκτίθεται ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν πάντοτε, ὥστε ὑπαγόμενος εἰς κανόνας δύναται νὰ ἐξελεγχθῇ ὁριστικῶς ἀληθὴς ἢ ψευδής, ὑφίσταται ὁ αὐτὸς κατὰ πᾶσαν περίστασιν, εἴτε διὰ λέξεων ἐκφρασθῇ, εἴτε ἀντὶ λέξεων ἀντικατασταθῶσιν ἀπλᾶ σύμβολα π. χ. ἀλφριθμικὰ γράμματα, διότι ἡ δυνάμις τοῦ δὲν συνίσταται εἰς τὸ σημαίνονμενον αὐτοῦ, εἰς τὴν ὕλην τοῦ, ἀλλ' εἰς τὸν ἀπλοῦν τύ-πον καὶ τὸ εἶδος τοῦ, εἰς τὴν σχέσιν τοῦ συμπε-ράσματος πρὸς τὰ τεθέντα· ἡ δὲ ἀντίληψις καὶ ἡ κρίσις δὲν ὑπάγονται εἰς κανόνας, διότι εἶναι ἀδύ-νατον νὰ λάβωμεν διακεκριμένην ἐννοίαν παντός πράγματος παρίσταντομένου δι' οἵουδήποτε ὅρου, ἢ νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸ ψεῦδος τῆς ἐνδεχομένης προτάσεως. Ἀλλ' ὅμως, ἀποκρούει δὲ συγγραφεὺς νὰ παραβῇ. Ἐάν ὁ Ἰσάκ καὶ ὁ Νέ-θτι, καθὼς διαγινώσκονται ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, εἴ-τοῦ συλλογιστοῦ καὶ ὁ εἰς καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν ἀρ-χὴν τοῦ κόσμου, καὶ αἰσθάνεται τις ὅτι ἐν μόνον ὑ-πάρχει βῆμα ἀπὸ τῶν παλαιῶν τῆς Πύλου μέχρι τῶν σκηνῶν τοῦ Ἰσραὴλ.

Πῶς ἡ Ἰσραὴλ Γραφὴ εἶνε ὠραιοτέρα τοῦ Ὀμήρου, ποῖαι αἱ ὁμοιότητες καὶ αἱ διαφοραὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων, ἰδοὺ τί προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ἐν συνομῇ. Ὅσον παρατηρήσωμεν λοιπὸν τὰ δύο ταῦτα μνημεῖα, τὰ ὅποια ὡς δύο μεμονωμένα στήλαι ἵστανται εἰς τὰ

(6) Αὐτ. τὸ Γ'.

κατὰ τρόπον, ὑποθετικῶν καὶ διαζευκτικῶν συλλογισμῶν, ἐπὶ δὲ καὶ περὶ τῶν συνεπτυγμένων αὐτοῦ εἰδῶν ὡς π. χ. περὶ τοῦ ἐνθυμήματος, σωρείτου, ἐπαγωγῆς καὶ παραδείγματος, καὶ περὶ τῆς ἀναγωγῆς αὐτῶν εἰς τὸν κανονικὸν συλλογιστικὸν τύπον. Καί τοι δὲ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ συλλογισμοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτεθέντων ἀπαντῶνται καὶ ἐν ταῖς κοιναῖς περὶ Λογικῆς πραγματείαις, ἐνταῦθα ὅμως ἐπικρατεῖ ἡ ἀπλουστερία, σαφεστερία καὶ συνοπτικωτέρα μέθοδος.

Ἄλλ' ἡ θεωρία τοῦ συλλογισμοῦ, διὰ τὴν ἦν πλήρης, ὀφείλει νὰ διαλαμβάνῃ καὶ περὶ τοῦ σφαλμοῦ οὐχ ἥττον ἢ περὶ τοῦ ὀρθοῦ συλλογισμοῦ. Ὅθεν καὶ ὁ Συγγραφεὺς ἐν τῷ Γ'. Βιβλίῳ πραγματεύεται περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἐφαρμοζὼν τῆς ἤδη συστηθείσας συλλογιστικῆς ἀρχῆς, καὶ ὑποβάλλων ἕκαστον εἶδος παραλογισμοῦ εἰς ἐπιστημονικὴν ἀνάλυσιν.

Ἡ Ἀριστοτελικὴ διαίρεσις τῶν παραλογισμῶν εἰς τοὺς παρὰ τὴν λέξιν καὶ εἰς τοὺς ἔξω τῆς λέξεως ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ Συγγραφέως, καθὼς μὴ βασιζομένη ἐπὶ τινος διακεκριμένης καὶ καθαρᾶς ἀρχῆς· παραδέχεται δὲ ἰδίαν ἐξήγησιν, καθ' ἣν οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν διερμηνεύονται ὡς λογικοὶ παραλογισμοί, ἐν οἷς τὸ συμπέρασμα δὲν ἔπεται ἐκ τῶν τεθέντων, οἱ δὲ ὡς μὴ λογικοί, ἢ ὑλικοί, ἐν οἷς ἔπεται μὲν τὸ συμπέρασμα, ἀλλὰ τὸ ψεῦδος συνίσταται εἰς τὴν τῶν τεθέντων πρόσληψιν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τάξις περιέχει τοὺς παραλογισμοὺς ἐκείνους, οἵτινες εἶναι κυρίως παραβιάσεις τῶν κανόνων τοῦ συλλογισμοῦ, καὶ τούτων ἡ ἐκθεσις ἀνήκει εἰς τὴν τῆς Λογικῆς σφαῖραν. Ἴνα δὲ κατανοήσωμεν τὸ σφαλερὸν αὐτῶν ἀρκεῖ μόνον ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν ἀπλὴν μορφήν τῆς ἐκφράσεως οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸ ὑπὸ τῶν ὅρων σημαίνονμενον. Ὄψω π. χ. εἰς τὸν ἐφεξῆς συλλογισμόν·

Πᾶν εἶτι ἀναφέρεται εἰς τὸ Κοράνιον δὲν πρέπει νὰ πιστεύηται.

Ἄλλὰ θαύματα ἀναφέρονται εἰς αὐτό, τὰ θαύματα ἄρα δὲν πρέπει νὰ πιστεύωνται.

οἱ ἐλάττων ὅρος, ἥτοι τὸ ὑποκείμενον τοῦ συμπε-
ανόας συλλογισμοῦ ἀναφέρεται καθολικῶς, ἐνῶ εἰς τὰ τε-
καὶ διόρθωσιν, ἐξασφαλισμένως δὲ παραβιάζεται
τῆς καὶ κατευθύνουσας τῆς ἐνερ-
τῆς ἀληθείας εὐρεσιν.

Ἄλλ' ἐκ τῶν δύο τούτων προσδιορίζεται ὁ
Λογικῆς, ὁ μὲν πρῶτος ἀποτελεῖ τὸ οὐσιώδες αὐ-
τῆς καὶ κύριον ἐμπεριεχόμενον, ὁ δὲ δεύτερος εἶ-
ναι ἐπουσιωδὴς καὶ ἀπλοῦν σύμβολον. Ὁ μὲν θεω-
ρητικὸς αὐτῆς χαρακτήρ, καθὼς ἐρευνᾷ τῶν πρώτων
ἀρχῶν καὶ τῶν νόμων τῆς διανοίας, εἶναι ἐσωτε-
ρικός καὶ ἀναγκαῖος, ὁ δὲ πρακτικὸς καθὼς τείνων
εἰς θεραπείαν αὐτῆς εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, παραπλη-
ρωματικὸς καὶ τυχαῖος, ἐκπηγάζων ἀπὸ αἰτίας ἐξω-
τερικῆς καὶ ἀλλοτρίας αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης.

Ἄλλ' οὐχ ἥττον ἀνεπαρκῆς δέικνται ὁ ὁρισμὸς
τοῦ Συγγραφέως καὶ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς
Λογικῆς, ὅπερ κατ' αὐτὸν εἶναι τὸ συλλογίζεσθαι.

ὅτι ἐξάπαντός θέλει ἀποθάνει ἄωρον· ἡ τὸ ἀνάπα-
λιν· ἐπὶ δὲ καὶ τὸν παρὰ τῶν Λογικῶν καλούμενον,
τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι· τοῦτο δὲ συμβαίνει ὅταν ἐν
ἐκ τῶν τεθέντων ἦναι ἢ πάντῃ ταυτόσημον μὲ τὸ
συμπέρασμα, ἢ ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται· ὡς π. χ.
τὸ νὰ ἐξάγῃ τις τὸ κύριον ἱστορίας τινὸς ἐκ τοῦ ὅ-
ἐν αὐτῇ μνημονεύονται προσδιορισμένα τινὰ γεγε-
νῆτα, ὧν ἡ πραγματικότης ἐξάγεται ἐκ τοῦ κύριου
τῆς ἱστορίας ἐκείνης. Ὅθεν ὁ τρόπος οὗτος τοῦ
συλλογίζεσθαι ἀποτελεῖ κύκλον, ὅστις ὅσῳ στενω-
τερος εἶναι, τοσούτῳ εὐκολώτερον ἐξελέγχεται, ἐνῶ
ὅσῳ μεγαλῆτερος τοσούτῳ μάλλον ἀποδίδει δυσεξ-
έλεγκτος. Τὸν τρόπον τούτον τῆς ἀποδείξεως πα-
ρωδῶν καὶ ὁ Μολιέρος παριστάνει ἱατρὸν λέγοντα,
l'opium endormit parce qu'il a une vertu so-
porifique.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ δεύτερον εἶδος τῶν ὑλι-
κῶν παραλογισμῶν, ἥτοι τὴν ἀγνοίαν ἐλέγχου,
περιοριζόμεθα μόνον ν' ἀναφέρωμεν αὐτολεξεῖ περι-
κοπᾶς τινος ἐκ τῶν ἀξιολόγων παρατηρήσεων
τοῦ Συγγραφέως, συνιστῶντες εἰς τοὺς ἀναγνώστας
τὴν κατὰ πλάτος ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην αὐτῶν
τούτων.

« Διάφορα εἶδη προτάσεων, λέγει, κατὰ τὴν
περίστασιν ἀντικαθίστανται ἀντὶ τῆς ἀποδεικτέας·
ὅτε μὲν μερικὴ ἀντὶ καθολικῆς, ὅτε δὲ πρότασις
μετὰ διαφορετικῶν ὅρων. Ποικίλα δὲ μέσα ἐπινο-
οῦνται πρὸς κατόρθωσιν καὶ ἀπόκρυψιν τῆς ἀντικα-
ταστάσεως ταύτης, ὥστε τὸ ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ ἐξα-
γόμενον συμπέρασμα πρακτικῶς νὰ χρησιμεύῃ πρὸς
τὸν αὐτὸν σκοπὸν ὡς ἐκεῖνο ὅπερ ὤφειλε ν' ἀπο-
δειχθῇ. Οὕτω π. χ. ἀντὶ ν' ἀποδείξῃ τις ὅτι ὁ ὑπό-
δικος οὗτος ἔπραξε τρομερὸν ἔγκλημα, ἀποδεικνύει
ὅτι τὸ ἔγκλημα δι' ὃ κατηγορεῖται εἶναι τρομερόν.
Ἀντὶ ν' ἀποδείξῃ (κατὰ τὸ γνωστὸν διήγημα περὶ
τοῦ Κύρου καὶ τῶν δύο χιτῶνων) ὅτι ὁ μεγαλήτε-
ρος παῖς εἶχε δικαίωμα νὰ βιάσῃ τὸν ἑτερον παῖδα
ὅπως ἀνταλλάξωσι τοὺς χιτῶνάς των, ἀποδεικνύει
ὅτι ἡ ἀνταλλάγῃ ἦτον εἰς ἐκατέρους ὠφέλιμος ».
(Idē B. G. Γ'. 15.).

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ στενὰ ὅρια τῆς ἐκθέσεως ταύτης
δὲν μᾶς ἐπιτρέπουσι νὰ προσέλθωμεν εἰς περισσοτέ-
ρας λεπτομερεῖς περὶ τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν
παραλογισμῶν, μεταβαίνομεν ἤδη καὶ εἰς τὸ τελευ-
ταῖον Βιβλίον τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγραμματος ἐμπε-
ριέχον συμπληρωματικὰς τινὰς θεωρίας περὶ τῆς
ἐκθετικῆς οὐσίας τοῦ συλλογισμοῦ, περὶ τῆς σφαίρας
ἐκθετικῆς οὐσίας τοῦ συλλογισμοῦ, περὶ τῆς σφαίρας
ὁργανοῦ τῆς οὐσίας ἐμπερικλείεται ἡ συλλογιστικὴ
χορμὴ ἐκ θεωρίας ἀξιολόγου καὶ διαχεοῦσας φῶς
προχωροῦσα ῥυδαίων ζητημάτων διευκρινούντων
τελευτῶσα μὲ τῶν διαφορῶν ἀρχῶν.

Θ. ΚΑΡΟΥΣΟΣ.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΝΑΥΤΙΑΟΣ.

—ooo—

αὐτοῦ εἶδη θαλασσίων ζώων ὠνόμαζον ναυτίλους
ἢ ἀρχαῖοι, ἐξ ὧν τὸ ἐν πιθκνόν ἐστι εἶναι τὸ διὰ
τῆς παρακειμένης εἰκόνος παριστανόμενον. Ἰδοὺ δὲ
τί λέγει περὶ αὐτῶν ὁ Ἀριστοτέλης· « Ἐπὶ δ' ἄλ-
λα, δύο (πολύποδες) ἐν ὀστρείοις, ὅ τε καλούμενος
ὑπὸ τινων ναυτίλος· καὶ ὁ ναυτικός, ὑπ' ἐνίων δὲ
ὡν πολύποδος· τὸ δὲ ὀστράκον αὐτοῦ ἐστίν, οἷον

ἵνα ῥῶν γε ἀνέλθῃ, καὶ κενὸν ναυτίληται· ἐπιπολά-
σας δὲ, μεταστρέφει. Ἐχει δὲ μεταξὺ τῶν πλε-
κτανῶν ἐπὶ τι σύννεφες, ὅμοιον τοῖς στεγανόποσι
τοῦ μεταξὺ τῶν δακτύλων· πλὴν ἐκείνοις μὲν πα-
χύ, τούτοις δὲ λεπτόν τούτο καὶ ἀρχινώδες ἐστίν.
Χρηται δ' αὐτῷ ὅταν πνεῦμά τι ἦ, ἰστίῳ ἀντὶ πνι-
δαίου δὲ, τῶν πλεκτανῶν πρὸς καθήκον. Ἄν δὲ
ροδθῇ, καταδύνει, τῆς θαλάσσης μεστώσας τὸ ὀ-
στράκον. Περὶ δὲ γενέσεως καὶ συναυξήσεως τοῦ ὀ-
στράκου, ἀκριβῶς μὲν οὐκ ὤπτει· δοκεῖ δ' οὕπερ
ἐξ ὀχρίδος γίνεσθαι, ἀλλὰ φύεσθαι ὥσπερ τ' ἄλλα
κνυχύλια. Οὐ δὲ πλον δὲ πω, οὐδ' εἰ ἀποδυόμενος δὲ
ναταὶ ζῆν (5). »

Ἀλλὰ καὶ ὁ Πλίνιος, καὶ ὁ Ὀπ-
πιανός, καὶ ὁ Αἰλ-ανός, καὶ ἄλλοι ἐκ
τε τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων ὠ-
μίλησαν περὶ ναυτίλου. Φαίνεται δὲ
ὅτι εἰ καὶ μὴ εἶναι σπανία ἡ κόγχη
τῶν ναυτίλων, εἶναι ὅμως δυσκολώτα-
τον νὰ εὕρεθῇ φέρουσα καὶ τὸ σῶμα
αὐτοῦ.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ

ΤΗΣ

ΙΕΡΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ὈΜΗΡΟΥ.

—ooo—

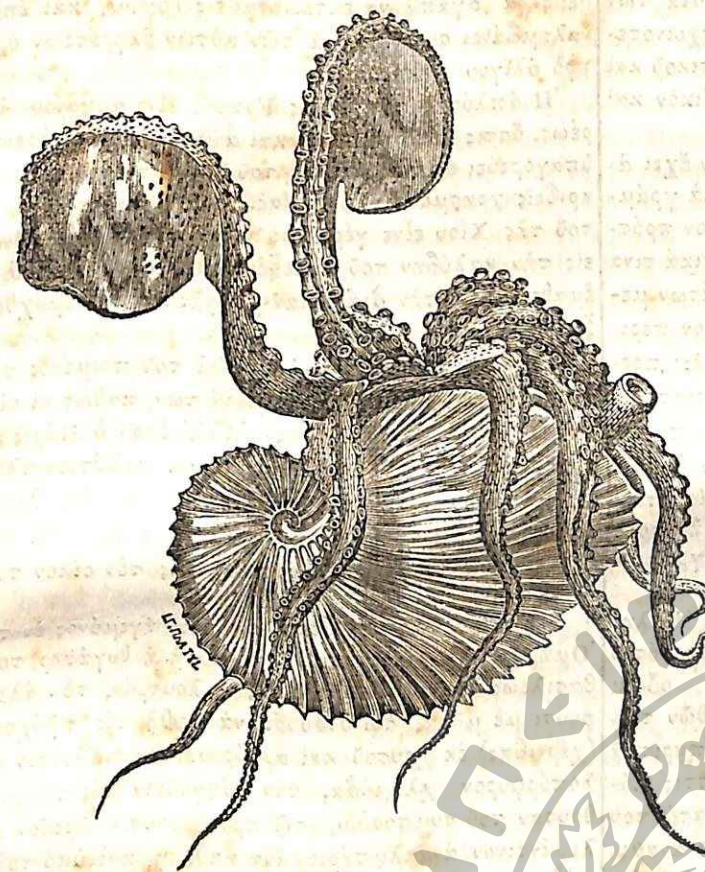
Πολλὰ ἔγραψαν περὶ τῆς Ἱερᾶς
Γραφῆς, πολλάκις ἀπεφάνθησαν ὅτι
τὸ μόνον μέσον τὸ ὁποῖον δύναται τὴν
σήμερον νὰ δείξῃ τὰς καλλοίας τῆς,
εἶνε ὁ παραλληλισμὸς αὐτῆς μετὰ τῶν
Ὀμηρικῶν ποιημάτων. Καθιερωθέντα
ὑπὸ τῶν αἰώνων τὰ ποιήματα ταῦτα,
ἔλαβον ἐκ τοῦ χρόνου εἶδος τι ἀγιωσύ-

νης, ἥτις δικαιοῖ μὲν τὴν σύγκρισιν, ἀποκρούει δὲ
πᾶσαν ἰδέαν βεβηλώσεως. Ἐάν ὁ Ἰακώβ καὶ ὁ Νέ-
πτωρ δὲν κατάγωνται ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, εἶ-
ναι τοῦλάχιστον καὶ ὁ εἰς καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ κόσμου, καὶ αἰσθάνεται τις ὅτι ἐν μόνον ὁ
πάρχει βῆμα ἀπὸ τῶν παλατιῶν τῆς Πύλου μέχρι
τῶν σκηνῶν τοῦ Ἰσμαῆλ.

Πῶς ἡ Ἱερὰ Γραφή εἶνε ὠραιοτέρα τοῦ Ὀμήρου,
ποῖαι αἱ ὁμοιότητες καὶ αἱ διαφοραὶ μεταξὺ αὐτῆς
καὶ τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων, ἰδοὺ τί προτιθέμεθα
νὰ ἐξετάσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ἐν συνομιλίᾳ. Ἐς
παρατηρήσωμεν λοιπὸν τὰ δύο ταῦτα μνημεῖα, τὰ
ὁποῖα ὡς δύο μεμονωμένα στήλαι ἴστανται εἰς τὰ

(α) Ζῶν ἱστορ. τὸ Δ'.

(β) Αὐτ. τὸ Γ'.

πέση ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ τὸ κρημνίζει ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς λειμῶνας τοῦ κόσμου τούτου. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ὕψους ἢ ἐξόχου, τὸ ὀρμητικώτερον πάντων, ἀρμόζει κατ' ἐξοχὴν εἰς ἐν ὃν ἄπειρον καὶ φοβερόν, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει τὴν χεῖρά του εἰς τὰ μεγαλῆτερα καθὼς καὶ εἰς τὰ μικρότερα πράγματα τοῦ κόσμου.

Παραδείγματα τινὰ θέλουσι συμπληρώσει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παραλληλισμοῦ τούτου. Ὑπάρχει εἰς τὴν Ἰλιάδα χωρίον τι ἀξιοπαρατήρητον διὰ τὸ ὕψος του· ἐκεῖ ὅπου ὁ Ἀχιλλεὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου φαίνεται ἄνευ πανοπλίας ἐπὶ τῶν προχωμάτων τῶν Ἑλλήνων, καὶ τρέπει εἰς φυγὴν τὰς Τρωαδικὰς φάλαγγας μετὰ τὰς φωνάς του. Τὸ χρυσοῦν νέφος τὸ ὁποῖον περιτριγυρίζει τὸ μέτωπον τοῦ υἱοῦ τοῦ Πηλέως, ἢ φλόξ ἥτις ὑψοῦται ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, ἢ σύγκρισις τῆς φλογὸς ταύτης μετὰ πυρρὰν καίουσαν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐπὶ τοῦ ὕψους πύργου πολιορκουμένου, αἱ τρεῖς ἀλλεπάλληλοι κραυγαὶ τοῦ Ἀχιλλεὺς, αἵτινες τρεῖς προξενοῦσι σύγχυσιν εἰς τὰς Τρωϊκὰς τάξεις· ὅλα ταῦτα ἀποτελοῦν τὸ Ὀμηρικὸν ἐκεῖνο ὕψος, τὸ ὁποῖον σύγκειται, ὡς ἐρρέθη, ἀπὸ τῆς ἑνωσιν (συνάφειαν) πολλῶν ὠραίων συμβεβηκότων καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλοπρέπειαν τῶν λέξεων.

Ἐκ τῶν τοῦ Σατωβριάνδου.

I. M. P.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ὀνοματολόγιον Ναυτικόν. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ βασιλικοῦ τυπογραφείου, 1848.—Εἰς 8ον, ἐκ σελ. 72.

Ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ ὄρων τεχνικῶν, ὄρων μάλιστα τὸ πρῶτον σήμερον γινόμενων δεκτῶν τῇ προστάγῃ τῆς ἐξουσίας, δὲν ἀνήκει βεβαίως εἰς ἡμᾶς τοὺς πάντη ἀσαλαμίνιους νὰ κρίνωμεν ἐν καὶ κατὰ πόσον εἶναι ὀρθοί. Μίαν μόνον γενικὴν παρατήρησιν, ἐφαρμοζομένην εἰς ὅλην τὴν περὶ τὴν γλῶσσαν νομοθεσίαν, ἔχομεν νὰ προτείνωμεν, ὅτι ὁσάκις πρόκειται νὰ νομοθετηθῶσιν ὅροι μέλλοντες νὰ γίνωσι κτῆμα τοῦ λαοῦ, κτῆμα συνήθως ἀποκροῦν τὰς μεταβολάς, τὰς συνεχεῖς τουλάχιστον, ἀνάγκη πᾶσα νὰ γίνεται ἡ ὀνοματοθεσία μετὰ πολλῆς περισκέψεως καὶ μετὰ μεγίστης κρίσεως, πρὸ παντὸς δὲ μετ' ἀντιπαράθεσιν λίαν ἐπισταμένην τῆς ἐννοίας τῶν ἀποβαλλομένων καὶ τῶν εἰσποιομένων λέξεων. Αἱ λέξεις σημαίνουν πράγματα, καὶ τὰ πράγματα ἔχουσιν ἑκάστην ἰδίαν ἱστορίαν. Ἐὰν ἄρα ὁ ὅρος τὸν ὁποῖον σήμερον

καθιερῶ ἐμφανὴ ἱστορικῶς ἄλλο τι, ἢ καθιέρωσις εἶναι διττῶς ἐπιβλαβής, καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, ἥς τινος διαστρέφω τὴν τε ἐννοίαν καὶ τὴν ἱστορίαν, καὶ πρὸς τὴν νεωτέραν, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσάγω, καὶ ἐπιβάλλω μάλιστα, ἀτόπους λέξεις, ἐν ᾧ ἦτο δυνατόν νὰ παραδεχθῶ ἄλλας, καὶ σημαντικωτέρας καὶ ὁρθωτέρας.

Ὑποθέτομεν δὲ ὅτι τοιαύτη ἀρχὴ ἐχειραγώγησε καὶ τοὺς συντάξαντας τὸ *Ναυτικὸν ὀνοματολόγιον*, τὸ ὁποῖον ἴσως ἑλληνικώτερον καὶ εὐφωνότερον ἔπρεπε νὰ ἐπιγραφῇ *Ὀνομαστικόν*, ὅπως ἐπέγραψε καὶ τὸ ἐκ τοῦ ὁ Πολυδεύκης· διότι, ὁσάκις εὐρίσκωμεν λέξεις ἐτοιμούς καὶ καλὰς εἰς τὴν ἀρχαίαν, πρὸς τί νὰ κοπιῶμεν ἡμεῖς ὀνοματοθετοῦντες, καὶ μάλιστα ἀκυρολογοῦντες πολλάκις;

Ἀλλ' ὅπως δῆποτε, προσαγορεύομεν ἀσμένως τὴν πρόθεσιν τοῦ ν' ἀποσκορακισθῶσι λέξεις βάρβαροι καὶ ξενοπρεπεῖς· ἐὰν δὲ καὶ εὐτύχησαν οἱ συντάκται περὶ τὴν ἀντικατάστασιν, βεβαίως τὸ ἔργον εἶναι πλείστου λόγου ἄξιον.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἀναγγέλλοντες τὸ βιβλίον, ἐπιρέρομεν ἐν παρόδῳ φιλολογικὰς τινὰς παρατηρήσεις, καὶ ταύτας μετὰ πολλῆς τῆς συστολῆς.

Διὰ τῆς ἐπὶ κεφαλίδος τοῦ βιβλίου ἐγκυκλίου ὁ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργὸς ἀπαιτεῖ νὰ γίνεταί τοῦ λοιποῦ χρῆσις τῶν νεωτέρων ὄρων α ἔν τε τοῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις, καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ἡμερολογίων, τὴν ἐκφώνησιν τῶν κελευμάτων καὶ εἰς αὐτὰς τὰς προφορικὰς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ σχέσεις. »

Ἀλλ' ὅπως γείνη τοῦτο ἔπρεπε, νομίζομεν, νὰ μὴ ἀρχεταί τὸ *Ὀνοματολόγιον* ἀπὸ τῶν ἀγνώστων, δηλαδὴ ἀπὸ τῶν νῦν γινόμενων δεκτῶν λέξεων, τὰς ὁποίας ὁ μέλλων νὰ μεταχειρισθῇ ἀγνοεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν γνωστῶν. Ἄλλως, κατὰ τὴν ἐνεστώσαν τάξιν τοῦ *Ὀνοματολογίου*, ὁ θέλων νὰ συντάξῃ, ὅπως ἐντέλλεται ὁ ὑπουργός, ἀναφορὰν ἐν τῇ πρόκειται φέρ' εἰπεῖν περὶ *νομῶν*, καὶ *ρύματιων*, καὶ *ισχάδων* (οὐχὶ ἐκεῖνων τὰς ὁποίας ἦλθε νὰ γευθῇ ὁ Ἑρξῆς εἰς τὴν Ἀττικὴν), καὶ *ἀναγούσων*, καὶ περὶ τῶν ἀσέμων *δελτωτῶν*, ἢ ὁ θέλων νὰ προστάξῃ ἀπόλαβε ἀντὶ ἀμπόσσα καὶ ἀνάκρουε ἀντὶ καλούμα, πρέπει νὰ ἐπεξέρχεται ἐκάστοτε ἐδομήκοντα καὶ δύο σελίδας, ὅπως εὗρη τοὺς ὄρους εἰς τὴν 1, 15, 26, 30, 46 καὶ 62. Ποσάκις ὁ ταλαίπωρος, ἐὰν τύχῃ μάλιστα ἀγωνιστής, θ' ἀναθεματίσῃ καὶ τὸ ὄππ καὶ τὸ σπάδην, καὶ τὸν τετράν καὶ τὸ κοχλιοστρόφιον! Ἐνῶ, ἐὰν προσεάσονται κατ' ἀλφάβητον οἱ σημερινοὶ ὄροι καὶ ἐξηγούντο διὰ τῶν νεωτέρων, καὶ ἡ ἀναφορὰ καὶ τὸ κέλευσμα θὰ ἐγίνοντο ἐν ἀκραιῇ καὶ μετὰ μεγίστης εὐκολίας.

Δὲν εἶναι δὲ μόνον ἀμέθοδον ἀλλὰ καὶ ἐλλειπὲς τὸ *Ὀνοματολόγιον* καὶ λέγοντες ἐλλειπὲς δὲν ἐννοοῦμεν περὶ τὰς λέξεις, διότι τὸ πρᾶγμα δυσκολώτατον διὰ τοῦτο δὲν εὗρομεν ἐν αὐτῷ οὔτε τὴν *πρόπλουν* τοῦ Θουκυδίδου, οὔτε τὴν *ἐπιπλοον* τοῦ Παλυδίου, οὔτε τὸ *ἐμβολὰς* δοῦναι τοῦ Ξενοφῶντος, οὔτε τὸν *καταπειρατῆρα* τοῦ Ἡρόδοτου· ἀλλὰ περὶ τὰ κεφάλαια. Οὕτω, π. χ. γίνεται

μὲν λόγος περὶ *καθολικῆς*, οὐχὶ ὁμῶς καὶ περὶ *παρολικῆς*. Πῶς λοιπὸν ἔλκει ἡ ἐταιρεία τῶν Ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων εἰς τὴν γῆν τῆς Σύρου τὴν *Ἰθῶραν* καὶ τὸ *Παρελλήνιον* χάριν ἐπισκευῆς; ἢ τί γίνεται ὁ *παρολικός*, καὶ αὐτὸς ὁ *χαμουλικός* τοῦ Πολυδεύκου;

Ἐχομεν δὲ καὶ ἄλλην μίαν, ἐσφαλμένην ἴσως, ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ὁμῶς κρίνομεν καλὴν νὰ ὑποβάλλωμεν εἰς τοὺς νομοθέτας τῆς γλώσσης. Ἐὰν ἡ λέξις δι' ἣς ἐρμηνεύει τι σήμερον ὁ λαὸς δὲν εἶναι ξενική, ἢ βάρβαρος, ἢ κακόζηλος, πρὸς τί ἀποβάλλεται καὶ ἀντικαθίσταται δι' ἄλλης, πολλάκις μάλιστα γενικῆς ἐχούσης τὴν σημασίαν; Ἀδιαφοροῦν ἐὰν δὲν εὐρίσκεται εἰς τὰ λεξικά· τὸ πρῶτον, τὸ ἀρχέτυπον τῶν λεξικῶν εἶναι τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ λέξις σώζεται εἰς αὐτό, οὐχὶ μόνον δὲν πρέπει ν' ἀπορρίπθῃ ἀλλὰ καὶ νὰ θησαυρισθῇ. Τούτου δοθέντος, λυοῦμεθα ὅτι τὸ *Ὀνοματολόγιον* μετεποίησε τὸν καθρέπτην εἰς ἄβακα, ἐνῶ ἄβακα ἐδάπτισε καὶ τὴν παππαδιὰν (σελ. 39), τὸν *γορόν* (1) εἰς *ισχίον*, τὰ μερὰ εἰς *γλουτοὺς*, ἐνῶ μάλιστα ἐκεῖνα εἶναι καὶ εὐσηχημότερα τούτων, τὴν *γλαφυροτάτην* *πλεύσαν* εἰς *γάστραν*, τὸ *κοράκι* εἰς *στεῖραν*, τὸν *ἀγαθὸν* εἰς *καθθόν*, καὶ πλείστα ἄλλα. Οὐτ' ἐννοοῦμεν διὰ τί τὰ οὐδέτερα *φαιλάγγω* ἐγένοντο *θηλυκαὶ φάλαγγες*, καὶ αἱ *θηλυκαὶ φρακταὶ* οὐδέτερα *φράγματα*.

Ὅτι τὸ ὀνοματοθετεῖν δὲν γίνεται πάντοτε εὐδοκίμως ἔστω παράδειγμα καὶ τὸ *σκευαγωγὸν* πλοῖον τοῦ *Ὀνοματολογίου* (σελ. 54). Ἡ λέξις βέβαια ἀξιόλογος, ἀλλὰ κατηγορεῖται καὶ ἐπὶ ἀμυξῶν, καὶ ἐπὶ κτηνῶν, καὶ, νῆ Δία, καὶ ἐπὶ ὄντων λογικῶν φερόντων σκευῇ· πλὴν τούτου τὰ *σκευαγωγὰ* πλοῖα δὲν φέρουσι μόνον σκευῇ. Ὁ *γαυλὸς* τοῦ Ἡροδότου ἀναπληροῖ, καθ' ἡμᾶς τοῦλάχιστον, κυριολεκτικώτερον τὸ *σκευαγωγὸν* τοῦ *Ὀνοματολογίου*. « Καταβάντες δ' οὗτοι ἐς Φοινίκην καὶ Φοινίκης ἐς Σιδῶνα πόλιν, αὐτίκα μὲν τριήρεις δύο ἐπλήρωσαν, ἅμα δὲ αὐτῇσι καὶ *γαυλὸν* μέγαν παντοίων ἀγαθῶν » (2). *Γαυλὸν* οὕτω πλήρη παντοίων ἀγαθῶν, καὶ οὐχὶ ἀπλῶς σκευῶν, τίς καὶ ἐκ τῶν *δημιουργῶν* τῶν λέξεων δὲν ὀρέγεται;

Τολμῶμεν ἐπὶ τέλους νὰ προσθέσωμεν καὶ ἐτέραν σημείωσιν. Εἴπομεν προλογίζοντες ὅτι ἐκάστη λέξις ἔχει καὶ ἱστορικὴν ἀξίαν, καὶ ὅτι ἡ ἀξία αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ ἀλλοιοῦται αὐθαίρετως. Τοιαύτην δὲ ἀλλοίωσιν νομίζομεν ὅτι ἐπαθόν τινες ὄροι ἐν τῷ *Ὀνοματολογίῳ*, καὶ ἰδίως ἡ *βάρις*. Ἡ ταλαίπωρος αὕτη βάρις, ἥτις πρέπει νὰ γράφεται ὀρθῶς μετὰ περισπωμένης, ἐγένετο τρίκυρος, ὅ ἐστι *canonnière*, κανονοφόρος, *gun-boat*· καὶ ὁμῶς ἐξ ὅσων λέγει ἐν ἐκτάσει περὶ αὐτῆς ὁ πατήρ τῆς ἱστορίας (3), φαίνεται ὅτι δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὴν καννο-

νοφόρον (4) τοῦ *Ὀνοματολογίου*. Πλὴν τούτου καὶ ἡ λέξις ξένη, ἐξ Αἰγύπτου, καὶ κατὰ τὸ Β'. ψήφισμα ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς πρὸς τοὺς ἐτερόχθονας νὰ λαμβάνωσι τὰς θέσεις τῶν αὐτοχθόνων.

Ἀλλὰ μὴ λησμονώμεν ὅτι τὸ ἔργον δυσκολώτατον, ὡς προείπομεν· ἂς ὁμολογήσωμεν ἐξ ἐναντίας πολλὰς τὰς χάριτας πρὸς τοὺς ἐπιχειρήσαντας αὐτὸ καὶ μοχθήσαντας.

ΔΕΛΤΑΦΟΡΑ.

—οοο—

ΝΕΟΕΒΟΡΑΚΟΝ. Ἡ πόλις αὕτη ὠκοδομήθη ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν τὸ 1621· τὸ δὲ 1697, εἶχε πληθυσμὸν 4,302 κατοίκων, τὸ 1730, 8,638, τὸ 1756, 13,740, τὸ 1786, 23,614, τὸ 1790, 33,131, τὸ 1800, 60,489, τὸ 1820, 123,706, τὸ 1830, 213,470, τὸ 1835, 269,873, τὸ 1841, 312,710, καὶ τὸ 1855, 629,810.

Σήμερον δὲ ὁ πληθυσμὸς ὑπερβαίνει τὰς 650,000, καὶ αὕτη εἶναι ἡ πολυανθρωποτέρα πόλις ἀπάσης τῆς Ἀμερικῆς.

ΑΝΤΑΛΛΑΓΑΙ. Ἐν Ἀβυσσηνίᾳ τιμῶνται τὰ ἐμπορεύματα ἀντὶ ὀρισμένης τινὸς ποσότητος πιπέρεως καὶ ἁλατος. Ἐν τῇ Νέᾳ Γῇ ἀντὶ ξηροῦ ἀντακαίου (*moque*), ἐν Βιργινίᾳ ἀντὶ νικοτιανῆς, ἐν Κιάκτη τῆς Κίνας ἀντὶ τοῦ ἐπιτοπίου ὑρᾶματος τοῦ καλουμένου *ναγκίνα*. Ἐπὶ Βυζαντινῶν πολλάκις ἐτιμῶντο ἀντὶ συρικῶν ὑρᾶσματων. Εἰς διάφορα τῶν Ἰνδιῶν μέρη ἡ ἑλλειψὶς νομισμάτων ἠνάγκασε τοὺς κατοίκους νὰ μεταχειρίζωνται εἶδος κοχλίων, ὅπερ εἶναι ἐν χρήσει καὶ ἐν Γουινέα καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς μετεχειρίζοντο εἰς τὸ Μεξικὸν ἀντὶ νομισμάτων κόκκους κακάου. (βλ. Henri Storch, *Cours d'économie politique*. T. IV. note 6.)

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ. Ἡ συνήθεια τοῦ χαιρετίζειν δι' ἐκατὸν καὶ ἐνὸς κανονοβολισμῶν τοὺς Αὐτοκράτορας καὶ βασιλεῖς ἔλαβεν ἀρχὴν ἐκ τοῦ περιστατικοῦ τούτου· ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανὸς ἐπανερχόμενος νικηφόρος εἰς Γερμανίαν ἐμελλε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Αὐγούστης, αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ ἀπερᾶσαν νὰ ὑποδεχθῶσιν αὐτὸν μετὰ πολλῶν τιμῶν, καὶ μάλιστα δι' ἐκατὸν κανονοβολιῶν. Ἀλλὰ μετὰ τὸν χαιρετισμὸν ὁ φορούργος ἀμυβᾶλλον ἀν' αἱ κανονοβολαὶ ἦσαν 100 ἢ 99, προσέταξε νὰ ῥέψωσιν ἔτι μίαν, ἵνα μὴ ἀποδώσῃ τῷ αὐτοκράτορι μικρότεράν τῆς παρὰ τοῦ δήμου ψιφισθείσης τιμῆς. Ἀπὸ τῆς Αὐγούστης ὁ αὐτοκράτωρ μετέβη εἰς Νυρεμβέργην, ἥς τινος οἱ κάτοικοι μὴ θέλοντες νὰ ὑποδεχθῶσιν αὐτὸν μετὰ ὀλιγωτέρης τιμῆς, ἐρρίψαν ἐκατὸν καὶ μίαν κανονοβολίας. Ἐκτοτε καθιερώθη πανταχοῦ ἡ συνήθεια αὕτη.

(1) Ἐκ ταύτης οὖν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ἔλαβον τε διπλήν, πλινθιδὸν συντιθεῖσι ναυπηγούμενοι τρόπον τοιόνδε· περὶ γ ὁ μ φ ο υς πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι, κλ. Ἡρόδ. Β'. 96.

(2) Ἡρόδ. Γ'. 136.

(3) Ὁ αὐτός Β'. 96.

(4) Γράφει τὸ κανόνιον μετὰ δύο νν, ὡς παραγόμενον ἐκ τοῦ κ α ν ν α, τοῦ σημαίνοντος κάλαμον· λέγομεν καὶ ἡ κ α ν ν α τοῦ τουφεκίου, καὶ ὁ δ κ α ν ν ο γ τουφεκίου.

ΩΦΕΛΕΙΑ ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΠΝΙΣΜΑΤΟΣ. Περιπλῆξων τὴν Ὁκεανίαν ὁ μοίραρχος Οὐίλκης ἐπληροφορήθη ὑπὸ τινος τῶν νησιωτῶν ὅτι πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἶχε ναυαγήσει εὐρωπαϊκὸν πλοῖον. Μαθὼν δὲ ὅτι ἐσώθησαν οἱ ἐπιβάται, ἠρώτησε ποῦ ἦσαν. Ὁ δὲ νησιώτης ἀπεκρίθη ἀταράχως. — Τοὺς ἐσφάξαμεν καὶ τοὺς ἐφάγαμεν. — Ὅλους; ἐπανελάθεν ἐκπλαγείς ὁ Οὐίλκης. — Πλὴν ἑνὸς, εἶπεν ὁ βάρβαρος. — Καὶ πῶς ἐφείσθητε μόνον ἑνός; — Διότι, ἐπρόσθεσεν ὁ ὠκεανίτης, τοὺς ὄζοντας ὡς αὐτὸς καπνοῦ δὲν τρώγομεν, διότι τὸ κρέας τῶν γίνεται ἀηδέστατον κατὰ τὴν ὁσμὴν καὶ τὴν γεῦσιν. — Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι καὶ ἡ πολλὴ χρῆσις τοῦ καπνοῦ δύναται κατὰ τινὰ μᾶς ὠφελήσῃ, ἂν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βλάβη τὴν υγείαν.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ. Εἰδός τι ἐφημερίδων εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι, τὰ καλούμενα, *acta*, καὶ *Diurna* ἢ *Compilatio*. ἄλλ' αὐταὶ ἐπενοήθησαν κυρίως περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς *IV*. ἑκατονταετηρίδος. Καὶ πρῶτον μὲν ἐφάνησαν, ὡς γνωστόν, ἐν Ἑνετίᾳ, ὅπου ἐπωλοῦντο ἀντὶ Ἑνετικοῦ χαλκονομίσματος, τοῦ καὶ γαζέττα καλουμένου· διὸ καὶ αὐταὶ ὠνομάσθησαν γαζέττα. Ἡ πρώτη τῶν ἐν Γαλλίᾳ δημοσιευθεισῶν ἐφημερίδων ἐφάνη τὴν 1 Ἀπριλίου τοῦ 1631 ἔτους. Σήμερον δὲ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τοσοῦτον ἐξηπλώθη ἀπανταχοῦ τῆς γῆς, ὥστε αἱ καθ' ὅλην τὴν ὑφήλιον ἐκδιδόμεναι ὑπολογίζονται μέχρι 3,600· δηλαδὴ εἰς μὲν τὴν Εὐρώπην 2,430, εἰς δὲ τὴν Ἀμερικὴν 110, τὴν Ἀσίαν 50, καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὰς νήσους 20. Ἐκ δὲ τῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων πρῶτον ἐφάνη ἐν Γαλλίᾳ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος τὸ *Journal des Savants*, ἥτοι Ἐφημερίς τῶν Λογίων ἧς πρῶτος συντάκτης ὑπῆρξεν ὁ De-Sallo. Νῦν δὲ καὶ τὰ περιοδικὰ συγγράμματα τοσοῦτον ἐπολυπλασιάσθησαν, ὥστε ἂν μόνον τὰ περὶ ἱατρικῶν ἐπιστημῶν πραγματευόμενα συλλέξωμεν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους, θέλομεν ἀπαρτίσει βιβλιοθήκην ἐκ 366 ὡς ἔγγιστα τόμων, ὧν ἕκαστος σύγκειται ἐκ 500 περίπου σελίδων.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ. Τὸ 1826 ἐσυστήθησαν εἰς διαφόρους τῆς Γαλλίας πόλεις φιλόανθρωποι τινες ἐταιρεῖαι προτιθέμεναι τὴν πραγματοποίησιν πτωχῶν συνοικεσίων, καὶ ἰδίως μεταξὺ ατόμων παρηνόμως συζώντων. Ἐκ τῶν ἐταιρειῶν τούτων μόνον ἡ ἐν Παρισίοις ἐδρεύουσα εἶχεν ἀπὸ τῆς συστάσεώς της μέχρι 1 Ἰανουαρίου 1848 νομιμοποιήσει 17,706 συνοικέσια πρὶν παρὰ νόμον. Χάριν ἄρα τῆς Ἐταιρείας ταύτης 35,412 ἄνθρωποι ἐπαυλῆθον εἰς τὴν εὐθειαν ὁδόν, καὶ 13,000 ὡς ἔγγιστα παιδίων ἠτύχησαν νὰ ἀναδειχθῶσι νόμιμα.

ΚΑΝΝΟΝΙΑ. Τὰ κανόνια, κατὰ τὴν τῶν πλειόνων δόξαν, ἐπενόησαν πρῶτοι οἱ Ἀρχεεῖς, μεταχειρισθέντες αὐτὰ ἐν ἔτει 1342 ἐνῷ ἐπολιορκούντο ἐν Ἀλγεζίρῃ ὑπὸ τῶν Καστιλλάνων. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ οἱ Ἀγγλοὶ μετεχειρίσθησαν τοιαῦτα ἐν ἔτει 1376 κατὰ τὴν ἐν Κρεσὺ μάχην.

ΛΑΧΕΙΟΝ. Ἡ κυβέρνησις τῆς Βάδης θέλουσα τὸ 1845 νὰ κατασκευάσῃ διαφόρους σιδηροδρόμους

ἔλαβε δάνειον ἐκ φοιρινίων 14,000,000, ὑποχρεθεῖσα ν' ἀποδώσῃ αὐτὸ ἐντὸς τεσσαράκοντα ἐτῶν καθ' ἑξαμήνους δόσεις, καὶ μετὰ τόκου 3 1/2 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Ἡ δὲ πληρωμὴ τελεῖται διὰ κληρώσεως ὀριζούσης τὰς πληρωθησομένας καθ' ἑξαμηνίαν ὁμολογίας, καὶ τὴν ὀνομαστικὴν ἐκάστης αὐτῶν ἀξίαν, καθότι αἱ μὴ ἀμειβόμεναι (*non premiate*) ὁμολογίαι λαμβάνουσι μόνον τὸ κεφάλαιον συνιστάμενον ἐκ φοιρ. 35, καὶ τόκον δύο μόνον ἐπὶ τοῖς ἑκατόν· αἱ δὲ ἀμειβόμεναι (*premiata*) (ὡς ἐκ τοῦ κλήρου δηλονότι), λαμβάνουσιν ἀπὸ 70 κατ' ἐλάχιστον, μέχρι 50 000 φοιρ. κατ' ἀνώτατον ὅρον. Ὁ ὀλικὸς δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐκ 35 φοιρ. ὁμολογιῶν ἀναβαίνει εἰς 400,000, ἀντιπροσωπευουσῶν τὰ 14,000,000 φοιρ. τοῦ δανείου. Οἱ κατὰ τὸ τεσσαράκοντα ἐτὲς τοῦτο διάστημα πληρωθησόμενοι τόκοι συμποσούνται εἰς φοιρ. 16,261,495, καὶ εἰς προσδιορισμένοι πρὸς ἀνάλογον ἐξαργύρωσιν τῶν κατὰ κλήρωσιν ἀμειβομένων ὁμολογιῶν. **Ι. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑΣ.**

ΚΩΣΤΑΣ Ο ΙΝΔΟΣ.

—οοο—

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ βίου τοῦ *M. Ἀλεξάνδρου* ἔπρεπε νὰ δημοσιεύσωμεν, κατὰ τὴν δοθεῖσαν ἄλλοτε ὑπόσχεσιν, τὸν τοῦ Γ. Καστριώτου ἢ Σκεντέρμπεη, τοῦ τελευταίου τούτου, ὡς εἶπομεν τότε, τῶν ἡρώων τῆς ἀρχαίας, καὶ πρῶτου τῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἐπειδὴ, καὶ τοι προχωρήσαντος τοῦ ὅλου ἔργου, ἐλάβομεν ἀνάγκην ἱστορικῶν τινῶν εἰδήσεων, ἀναβάλλομεν τὴν δημοσίευσιν, καὶ ἐν τούτῳ ἐκδίδομεν ἄλλο σύγγραμμα, ἱστορικὸν μὲν καὶ τοῦτο, συγχρόνως ὅμως καὶ τερπινότατον. Εἶναι δὲ ἔργον τῆς αὐτῆς χειρὸς τῆς γραψάσης τὸν *ΚΥΝΗΓΟΝ*, ὅστις διὰ τε τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις, τὴν τε χάριν καὶ ζωηρότητα τῶν περιγραφῶν καὶ τὰς περιπετείας, ἔλκυεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ξένον ἔργον, ἐξ ὧν ἐδημοσίευσεν ἡ *Παρθόρα*, τὴν προσοχὴν, ἐδίδαξε τὸν νοῦν καὶ κατεκλήρησε τὴν καρδίαν τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς. Ὁ *Κυνηγὸς* ἀπέδειξε πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι δυνατόν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα καὶ αἱ ἱστορικαὶ ἀφηγήσεις νὰ ἐξυφανθῶσιν ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον, νὰ διεγείρωσι τὴν περιέργειαν, νὰ τέρψωσι, νὰ συγκινήσωσι καὶ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ πάθους ὅπερ κλοῦμεν ἔρωτα.

Μετὰ τῆς αὐτῆς χάριτος καὶ ζωηρότητος καὶ ἀκριβείας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς εὐλαθείας πρὸς τὰ ἔθνη ἐγράφη καὶ *Κώστα* ὁ Ἰνδός. Ὁ συγγραφεύς, ἐξ ἱστορῶν τὰ κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον τῆς Μεξικῆς, παρενέβρι τοιαῦτα ἐπεισόδια παρκατακτικῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ τόπου τούτου, ὥστε ὡς καὶ τὸ πρῶτον οὕτω καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο σύγγραμμα κατέστησε διδακτικὸν καὶ ἐπαγωγότατον.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ βίος τοῦ *M. Ἀλεξάνδρου* θέλει ἔτι παραταθῇ ἐπὶ δύο ἢ καὶ τρεῖς μῆνας, ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦδε τῆς δημοσιεύσεως *Κώστα* τοῦ Ἰνδοῦ, οὗ τινος ἡ συνέχεια θέλει ἀκολούθως καταχωρισθῇ ὅπου σήμερον ὁ ἀνωτέρω βίος.